

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

Jula

جولا

رِسَالَةٌ فِي الدِّمَاءِ الطَّيِّعَةِ لِلنِّسَاءِ

Nin ye Cikan musow ka joli malɔnniw ko la

Ni sɛbɛli kɛla ni lɔnnibagaba ka sɛbɛlikɛna ye.

Min ye Muhammad bin Solihi Al-Usaymin

Alla ka yafa a ma, ani a bangebaw, ani silamaw bɛɛ

رِسَالَةٌ فِي الدَّمَاءِ الطَّبِيعِيَّةِ لِلنِّسَاءِ

Nin ye Cikan musow ka joli malɔnniw ko la

بِقَلَمِ فَضِيلَةِ الشَّيْخِ الْعَلَّامَةِ
مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحِ الْعُتَيْمِيِّ
عَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَلِوَالِدَيْهِ وَلِلْمُسْلِمِينَ

Ni sebeli kela ni lɔnnibagaba ka sebelikena ye.
Min ye Muhamad bin Solihi Al-USaymin
Alla ka yafa a ma, ani a bangebaw, ani
silamaw beε

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Nin ye Cikan musow ka joli malɔnniw ko la

**N'be n'ka kitabu damine ni Alla tɔgo
barikama ye, min ye dunya hine lawasani tigi
ye, min ye lahara hine kerekereɓi tigi ye**

Tano be Alla ye, an b'A tano, an be demɛ jini A fe, an be yafa jini A fe, an be tubi ka kɔsegi A ma. Ani an be tanga jini Alla fe ka bo an niw ka jugumanw ma, ani ka bo an ka kewale jugumanw ma. Mɔgo min Alla y'a kanda, filibaga te o tigi la, wa mɔgo min A y'a lafili, kandabaga te o tigi la, Ani ne be sereya ko tigi gere tey ni Alla kelen te, jɛnɔgon t'Ala Ani ne be sereya ko Muhamadu ye A ka jon n'A ya ciden ye, Alla ka nema ni Aka kisi be A ye, ani A ya denbaya, ni A ka schabaw, ani mɔgo min ye o ladegi ko puman kela fo ka se sara lon ma.

O kɔfe: joliw minw be muso sɔɔ, olu ye kalolabo joli, ani bana joli, ani bange joli, olu ye kɔɓe baw le ye minw lakalili ani o kitiw lonni ye ko ye mɔgow mako be se min ma, ani ka fili faranfasiya ka bo can na karamɔgow ya kumaw la o ko la, Wa semeli ye ke, fen sankɔɔtali la walima a lafoli la, o ye ke fen kan min nana Kurana ni Hadisa kɔɔ.

1- Sabu olu fila le ye Alla kɔɔtani ya sariyaw lɔsen jonjon fila ye, sariya minw A ka jini A ka jonw

fɛ k'o ya bato o kan, ani A k'o wajibiya o kan.

2- Ani sabula ka sɛmɛ Kitabu ni Sunna kan o bena ni hakilisigi, dusukun lafiya, ninkun lawasa, ani yɛrɛkun lagwɛninya ye ka bɔ sariya ya mineli la.

3- Sabu fɛn fɛn te Kurana ni Hadisa ye dalilu be jini o bɛɛ la le, n'ga o te kɛ dalilu ye.

Sabu dalilu si tey fɔɔ Alla kɔrɔtani ka kuma la ani A ka ciden ka kuma la Alla ka nɛma ni kisi b'A ma, a b'o cogo kelen na lɔnnibagaw ya kuma ka bɔ Sɔhabaw la, kuma la min ka giri, n'ga o sarati ye fɛn si kana kɛ Kitabu ni Sunna kɔnɔ min b'o fɔnkɔɔgonya, Ani sɔhaba gɛrɛ ka kuma kana a fɔnkɔɔgonya, ni fɛn dɔ be Kurana ni Hadisa kɔnɔ min be a fɔnkɔɔgonya, a be wajibiya ka tugu fɛn kɔ min be Kurana ni Hadisa le kɔnɔ. Ni sɔhaba gɛrɛ ya kuma k'a fɔnkɔɔgonya, jinini be kɛ ka kologirinyali kɛ kuma fila ni ɔɔgon cɛ, ni min kologirinya la o be ta, Alla kɔrɔtani ko:

﴿...إِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾

ni a fɔnan ɔɔgon kɔ fɛn o fɛn la, a ye o kɔsɛgi Alla ani kira ma n'a sɔrɔ aw limaniya la Alla ma ani lon laban; ole kafisa ani ole kɔ kapi.

[Suratu An Nisaa: 59].

Ni ye cikan surun ye ni joliw ni o kitiw jɛfɔli kan makow be se min ma, a kɔnɔfɛnw ye tilanyɔrɔ nataw ye:

- tilanyɔɔ fɔlɔ: lada joli kɔɔ ani a lapini.
- Tilanyɔɔ filanan: kalolabɔ wagati ani a dan.

Tilanyɔɔ sabanan: fɛn minu bena don kalolabɔ kan.

Tilanyɔɔ naninan: kalolabɔ kitiw.

•Tilanyɔɔ lorunan: bana joli ani a kitiw.

Tilanyɔɔ wɔɔɔnan: bangeli joli ani a kitiw.

•Tilanyɔɔ wolonfilanan: ka fɛn labara minw be kalolabɔ bali walima k'a la na, ani fɛn minw be kɔɔmaya bali walima k'abe.

Tilanyɔɔ fɔlɔ: kalolabɔ kɔɔ ani alapini

Lada joli kɔɔ arabukan gwɛni na: fɛn jigili ani a borili.

Sariya kɔɔ: o ye joli ye min be bɔ muso la a dan cogo yɛɛ kaman ni a ma kɛ sababu gɛɛ ye, a be bɔ wagatiw le la minw lɔnni le. O ye joli malɔnni ye, a te bɔ bana kɔson, walima mandimi nɔn, walima benli sababu, walima denwolo. Komi a ye dan cogo joli ye; a be fɔɔɔgonkɔ ka kɛɛ ni muso ka lahalaya ye, ani a sigiyɔɔ, ani a ka yɔɔ cogoya; o le kɔson musow be danfara a la cogo la min gwenin ne.

Lapini min b'a la: Komi ni dengɛɛnin b'a bamuso kɔɔ a te se ka balo fɛn na mɔɔ tɔw be balo min na, wa hali danfɛn minw be hinɛ a la ka tɛmɛ danfɛnw bɛɛ kan, olugu te se ka domini si di a ma, o tuma na Alla kɔɔtani ka joli bɔ muso kɔɔ min be den balo a bamuso kɔɔ k'a sɔɔ a mako te domini ni domini yɛlemanin na; o be don a fari la a barakun

ƒɛ, o la; joli be don a jolisiraw la k'a balo, barikala be Alla ye, Ale min ye danbaga bɛɛ la puman ye.

Ni le ye lapini ye nin kalolabo la; o kɔson, ni muso ka kɔnɔ ta, kalolabo be tige a la, a te kalolabo ye ƒɔ tuma dɔw la. O cogo kelen na, bamuso minw be sinji di den ma, olu damado le be kalolabo, kuma tɛ sinji dili damine tuma na.

Tilanyɔɔ filanan: kalolabo wagati ani a janya.

Tilanyɔɔ nin na, kuma be lɔyɔɔ fila la:

Lɔyɔɔ ƒɔɔ: Saan jate min na kalolabo be damine.

Lɔyɔɔ filanan: kalolabo wagati janya.

Min ye lɔyɔɔ ƒɔɔ ye: Kalolabo bena saan minw na, o ye saan tan ni fila ni saan biloru cɛla ye, muso be se ka kalolabo sanni o ka se walima o kɔƒɛ ka keɲɛ n'a ka cogoya ye, a sigiyɔɔ ani wagati cogoya ye.

Lɔnnikelaw, Alla ka hine ola, o ƒɔnan jɔgon kɔ: Yala saan tigitigi dɔ bey, kalolabo be kɛ min na; muso te kalolabo sɔɔ ka kɔn o jɛ wala o kɔƒɛ, ani joli min bena ala ka kɔn o jɛ wala o kɔ, o ye nɔɔ joli ye, kalolabo ta tɛ wa?

Lɔnnikelaw ma ben kelen ma o ko la; Daarimiyu ko - a keni kɔƒɛ ka lɔnnikelaw ya ƒɔnɔɔgonya lakali - : nin bɛɛ ye fili le ye n'ƒɛ! Sabula nin bɛɛ be segi ka taga sɔɔli le ma, ola, jate min o min sɔɔla, cogoya o cogoya la ani si o si la, a wajibiyala k'a kɛ kalolabo ye, wa Alla kɔɔtani le ye lɔnnikelaw bɛɛla

belebeleba ye¹.

Daarimi ka min fɔ, ole ye sɔwaba ye, ani ole ye Sheyk Islam Ibn Taymiyya ka sugandili ye², ola, ni muso ka kalolabɔ ye, a be ladajoli la, hali ni a be saan kɔnɔntɔn duguma walima saan biloru sanfɛ. sabula kalolabɔ ka kitiw Alla n'a ka ciden ye o dɛn a sɔrɔli le la, wa o ma saan bila o la. O kɔson, a wajibiyala ka segi a sɔrɔli le ma kitiw dɛn na min na. Wa ka saan dɔ bila ko kalolabɔ be kɛ ole la o mako be dalilu la ka bɔ Kitabu walima Sunna la, n'ga dalilu si te ola.

Min ye lɔyɔrɔ filanan ye, ni o ye kalolabɔ wagati ye, o kɔrɔ ye a wagati berɛya.

Lɔnnikelaw fɔnan jɔgonkɔ caman o ko la fo ka se kumakan wɔɔrɔ walima wolonfila ma. Ibn Al-Munzhir ko, -Alla ka hinɛ a la-: jamakulu dɔ ko: dan te kalolabɔ fitini ni a caman na tele jate la³.

N'ko: Kuma nin be inafɔ Daarami ya kuma tɛmenin, o ye Sheyk al-Islam Ibn Taymiyyah ka sugandili ye fana, ani o le ye sawaba ye; Sabu Kurana ni Hadisa ni jateminɛ b'o le yira.

a daliluya fɔlɔ ye: Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

---

¹ muso min kunmasiri la kalolabɔ la o ya kitiw, Al-Daarimi le y'o seɓɛ (gafe: 17).

² Bukhari y'o lakali kalolabɔ kitabu la, ni ye babu ye: Muso min be kalolabɔ la, o b'a ka Heji bara bɛɛ kɛ fɔɔ Alla ya So lamini: Hadisa la min jate ye (305), ani Muslim: Heji kitabu la, babu la Ihram cogoyaw, hadisa la min jate ye (1211).

³ Bukhari y'o lakali: kitabu'l Umrah, ni ye babu ye: Umra sara be bɛn ni jijali min kela a la, hadisa la min jate ye (1662), ani Muslim: kitabu Hajj la, nin ye babu ye: Ihramu cogoyaw, hadisa la min jate ye (1211).

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَظْهَرْنَ...﴾

﴿Wa o b'i pininkala kalolabo ya ko la; a fo ko: o ye ngo le ye, o kɔson a y'a yere mabo musow la kalolabo wagati la, wa a kana gere ola fo o ka saniya...﴾ [Suratu Al Bakara: 222], Ola; Alla ka genni laban ke saniya ye, A ma a laban ke tele kelen ni su kelen temeli ye, wala tele saba, wala tele tan ni loru. O b'a yira ko kiti sababu ye kalolabo le ye, a sɔɔɔli la ani a sɔɔɔbaliya la, Ni tuma min na kalolabo sɔɔɔla, a kiti be sabati, ani ni muso saniyala ka bo a la, a kitiw be wili.

Dalilu filanan: Hadisa min sabatila Sahih Muslim kɔɔɔ ko Nabipuma, Alla ka nema ni kisi b'a ma, A ko Aisha ma tuma min a ka kalolabo ye k'a to Umrah bara:

«افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي». قَالَتْ: فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ الشَّحْرِ طَهَّرْتُ، فَأَفَاضْتُ.

Heji kela be fen o fen ke i y'o bee ke, n'ga i kana Alla ka So(Kaba) lamini fo i ye saniya. Aisha ko: Tuma min na seliba lon sela, a saniya la, a ka Alla ya So lamini. Fo ka taga Hadisa laban na¹.

A nana Sahih fila kɔɔɔ ko Nabipuma -Alla ka nema ni kisi b'A ma- ko a ma:

¹ Sariya ka kitiw den tɔɔɔ minw na, o cikan (gafe: 35)

«انْتَظِرِي فَإِذَا ظَهَرَتْ فَأَخْرِجِي إِلَى التَّعْلِيمِ».

«kɔɔni ke, n'i saniya la; i ye bo ka taga Tanhim la o ye ganiya ta yɔɔ do ye»¹, Nabipuma -Alla ka nema ni kisi b'A ma- ye Saniyali ke genni laban ye, a m'a laban ke wagati kerekereɓi do ye. O b'a yira ko kiti be den kalolabo le la, a sɔɔɔɔ ni a sɔɔɔɔbaliya.

Dalilu sabanan: nin jate ani faranfasiya minw fola lonnikela dɔw fe nin ko la, o te sɔɔɔɔ Alla kɔɔɔɔtani ya kitabu kɔɔɔɔ, o te sɔɔɔɔ Alla ya ciden ka sunna la -kisi ni nema b'A ye-, k'a sɔɔɔɔ makoya, walima ajunanko gwelen yere b'o bangeli jini. Ni a tun ye fen ye min jagoyala jɔnw kan k'a famu ani ka Alla batoli ke n'a ye, Alla ni A ka Ciden tun bena a lakali ka bange mɔɔɔɔ beɛ ye; kiti nafama minw be lo o kan o kɔson, inafɔ seli, ani sun, ani furu, ani furu sa, ani cen tilan, ani kiti gerew, Inafɔ Alla n'A ka Ciden ye seliw jate da n'o wagatiw n'o rukuw n'o sujuduw bange cogo min na, ani jaga, a nafolow n'a hakeyaw n'a jate n'a diyɔɔɔɔw, ani sun, a damine wagati n'a tige wagati, ani wagati min na a be don saan kɔɔɔɔ, ani heji ani fen minw yere mase ninu ma, hali domini ni mini ani sunɔɔɔɔ ani kafɔɔɔɔgonya ani sigi ani bon donni ni boli jogow, ani so kɔfe taga jogow, hali saniyali la masusali jate, fo ka se o ɔɔɔɔgonna ko gerew ma, o ko fitiniw ni ko baw la, Alla ka dina dafa ni minw ye, ani ka nema dafa limaniya bagaw kan n'o ye, inafɔ

---

¹ a be kitabu temenin kɔɔɔɔ (gafe: 36).

Alla kɔrɔtani ko cogo min:

{...وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ...}

{...wa Ne (Alla) ye Kurana jigi I kan, k'a ke fen bee walawala baga ye...} [Suratu An Nahl: 89], Ani Alla kɔrɔtani ko:

{...مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ...}

{...Kuranaba ma ke baro kan ye min be laben galon boloma, n'ga cantigiya baga le kitabu temeninw la, ani dina kow bee lajени walawala baga le ...} [Suratu Yusuf: 111].

Ola; tuma min na o jateli ninuw ani o faranfasiya ninuw ma sɔrɔ Alla kɔrɔtani ya Kitabu kɔnɔ walima Alla ya Ciden ya hadisa kɔnɔ- kisi ni nema b'A ma, a bange la ko semeli te ke o kan. n'ga yere seme be ke kalolabo tɔgo yere le kan, ale min sariya kitiw sirila a la, a sɔrɔli la ani a sɔrɔbaliya la. O dalilu nin -n'o ye: ko kiti fɔ baliya Kurana ni Hadisa kɔnɔ, o ye dalilu ye a jate baliya kan- o b'i nafa ni yɔrɔ nin na ani yɔrɔ gerew ka bo lonni kopew la; sabula sariya kitiw te sabati fɔɔ ni dalilu ye ka bo sariya la, ka bo Alla ka kurana la, walima A ya Ciden ya sunna, Alla ka kisi ni nema b'A ye, walima benkan malɔnnni, walima Sumanni ko puman. Sheykul' islam Ibnu Taymiya ko a ka qaida do la: "O do ye kalolabo tɔgo ye, Alla kɔrɔtani ye kitiw caman siri ola Kitabu ni Sunna la, A ma a dogɔya wala a caya jateminε, wala Saniya min be kalolabo fila ce, k'a sɔrɔ manton bee

lajeni mako be a la. Wa a arabu kan fana te faranfasiya ke jatemine ni jatemine gere ce. Ola sa; mago o mago ye dan bila ola, o tigi ka Kitabu ni Sunna fonkajogonya"¹. A ya kuma bana.

Dalilu naninan: jatemine, o korɔ ye ko: sumani kecogo min kapi ni a be ben sema tuma bee, o dalilu ye ko Alla korɔtani ka kalolabo sababu yira ko mago le, ola; wagati o wagati ni kalolabo sorɔ la a b'a yira ko mago bey, faranfasiya si te lon filanan ni lon folo ce, wala lon naninan ni sabanan ce. faranfasiya si fana te lon tan ni wacorɔnan ni lon tan ni lorunan ce, wala lon tan ni seginan ni lon tan ni wolonfilanan ce, Kalolabo ye Kalolabo le ye, ani mago ye mago le ye, ola; sababu be lon fila bee la cogoya kelen. O tuma, cogodi faranfasiya be je lon fila ni jagon ce k'a sorɔ sababu kelen nin be sorɔ o fila bee la? Yala nin te sumaniko puman fonkajogonya wa? Yala sumaniko puman te le k'a fo ko lon fila kiti ye ke kelen ye sabu o keje la sababu la wa?

Dalilu loruna: Minw ka dan sigi kalolabo jate da la, olu ya kumaw te kelen ye ani o te ben jagon ma, o b'a yira ko dalilu si te o ko la a be jagoya an kan ka tugu min ko, n'ga, o ye kitiw le ye minw sigi la jijaw kan fili ni sawaba be se ka sorɔ ola, a do tey k'o le ka kan ka labato ka do to, wa segili ka kan ka ke Kurana ni Hadisa le ma ni fonkajogonya sorɔ la.

---

¹ a be kitabu temenin kono (gafe :38).

Ni kuma nin fanga gwela: n'o ye ko dan te kalolabo fitini wala a caman na, ani k'o le kuma ye min ka giri, Wa bana joli bangeli ani a kitiw bena, ni Alla kɔɔtani son na.

Shɛy kul' islam Ibnu Taymiya ko: ni fɛn o fɛn be bɔ muso denso la, o lasili ye ko kalolabo le, fɔɔ dalilu ye na k'a fɔ ko bana joli le¹.

A ko fana: Joli o joli sɔɔɔla, o ye kalolabo le ye, ni a ma lɔn ko Joli le min be bɔ joli sira dɔ la wala mandimi nɔn dɔ la².

Ani Kuma nin, cogo min na a ka kɛnɛ dalilu fan fɛ, o cogo kelenna a le le famuyali ka nɔɔɔ, wa a bara ka nɔɔɔ ka tɛmɛ dan sigi bagaw ya kuma kan. Wa min be o cogo la, sɔn ka kan ka kɛ ole ma, sabu a be bɛn silamaya dina nii n'a sigilan ma, o ye a famuya ni a bara nɔɔɔya ye. Alla kɔɔtani ko:

﴿...وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ...﴾

{...A(Alla) ma gwɛɛɛya si kɛ aw kan dina la...}
[Suratu Al-Hajj: 78], Ani Alla ya Ciden ko- Alla ka nɛma ni kisi b'A ma:-

﴿إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ فَسَدَّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا﴾.

---

¹ Bukhari y'o lakali: Kitabul' Iman la, ni ye babu ye: Dina ka nɔɔɔ, hadisa la min jate ye (39), ka bɔ Abu Hurayrata la, Alla ka dijɛ a ma.

² Bukhari y'o lakali: Kitab: fisamatiya kerekere niw ko fɔ yɔɔɔ, ni ye babu ye: Nabijuma mankuɔ fɔla min na nɛma ni kisi b'A ma, hadisa la min jate ye (3560), ani Muslim y'o lakali: Kitabu kɔnɔ: fisamatiyaw ko fɔ yɔɔɔ, ni ye Babu ye: Ciden y'A yere yɔɔɔ majanya jurumuɔ la nɛma ni kisi b'A ma, hadisa la min jate ye (77/2327).

«Dina ka nɔɔ, wa mɔɔ si te dina gweleya fɔɔ dina be giriya o tigi kan. Ola; a ye dume sawaba kan, ni a ma se ola a ye gere sawaba la, a ye a nisɔndiya ni sara sɔɔ ye». Bukhari y'o lakali¹.

Ani a tun be A jogow la, nɛma ni kisi b'A ma

«أَنَّهُ مَا خَيْرَ بَيْنَ أَمْرَيْنِ إِلَّا اخْتَارَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا».

«sugandili ma di a ma ko fila ce fɔɔ A b'o fila la nɔɔman le ta n'o m'a ke jurumu ye»².

Kɔnɔma ya kalolabɔ:

Wagati caman; ni muso ka kɔnɔ ta, joli be tige a ma, Imam Ahmad ko -Alla k'a hine a la: «musow be kɔnɔ lɔn ni ladajoli tigeli le ye »³.

Ni muso kɔnɔma ka joli ye denwolo jɛfe wagati donin na inafɔ tele fila walima saba, ani denwolo dimi be ni a ye, o ye denwolo joli le ye, Ni a kɛla sani denwolo ce ni wagati jan ye, walima sanni denwolo ce ni wagati surun ye, n'ga denwolo dimi te ni a ye, o tuma o te denwolo joli ye. N'ga, a be ke kalolabɔ ye wa ka kalolabɔ kitiw sabati a kan, walima a be ke joli gere le ye kalolabɔ kitiw te sabati a kan?

sɔsɔli be lɔnnikelaw ce nin ko la, wa a sawaba ye min ye: o ye ko kalolabɔ le, ni a kɛla a ya kalolabɔ cogo la; sabu joli min be bɔ muso la a laslu ye ko kalolabɔ le, ni sababu si tey min b'a bali ka ke

---

¹ a be Majmuul Fatawa Kitabu kɔnɔ (238/19-239).

² a be Al-Awsat Kitabu kɔnɔ (356/2).

³ Al-Mughni Kitabu kɔnɔ file (405/1).

kalolabo ye, wa foy te Kitabu ni Sunna kɔnɔ min be kɔnɔma ya kalolabo bali.

Nin ne ye Maalik¹ ni Shafi'i² ka taga sira ye, ani Sheykul Islam Ibnu Taymiya tagala min kan; a ko Al-Ikhtiyaraat kɔnɔ (gafe. 30): Al-Bayhaqi y'a lakali lakalili cogo la ka bɔ Ahmadu fɛ, a y'alakali fana ko a segila ole ma.

Ola; muso kɔnɔma ani muso min kɔnɔma tɛ o bɛɛ ya kalolabo kitiw ye kelen ye fɔɔ yɔɔɔ fila:

Yɔɔɔ fɔɔɔ: Furusa, a haramuya la ka muso furu sa min be ala kalolabo la ni a kɔnɔma tɛ, n'ga a te haramuya kɔnɔma la; Sabula ka muso furusa kalolabo la min kɔnɔma tɛ, o be Alla kɔɔɔtani ya kuma fɔnkɔɔɔgonya:

{...فَطْلُقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ...}

{...a y'o furusa o ya saniya wagati la...} [Suratu At Talaq:1], N'ga muso kɔnɔma furusali a ka kalolabo tuma na, o te Alla ka kuma kan sɔsɔli ye; sabu ni mɔɔɔ min ka kɔnɔma furusa, o tigi k'a furusa a ya Lada wagati le la, a kɛla a be kalolabo la walima a saniya la; sabula a ya lada denni be a ya kɔnɔ le la. O kɔson, a te haramuya a kan k'a furusa kafɔɔɔgonya kɔfɛ, o ni muso tɔw ya kiti te kelen ye.

Kiti Filanan: Muso kɔnɔma ya lada sigi te ban ni kalolabo ye, o ni muso tɔw ya kiti te kelen ye; Sabula

¹ a be Al-Mudawwana kɔnɔ(1/ 155), ani An-Nawadir wa az-Ziyadat (1/ 136).

² Ikitilafu Al-fukahā Marwazi ka min sebe (gafe: 193), Al-Awsat (2/ 239).

kɔnɔma ya lada sigi te ban fɔɔ n'a jigi la; a kɛla a be kalolabɔ ye walima a t'ayela. Alla kɔrɔtani ya kuma kɔson:

{...وَأُولَئِكَ الْأَحْمَالُ أَجْلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ...}

{... muso kɔnɔmaw ya lada sigi ban be kɛ ni o jigili le ye...} [Suratu At talaq :4].

Faslu sabanan: ko minw be don kalolabɔ kan

Fɛn minw be don kalolabɔ kan o ye suguya damadɔ:

Sougouya fɔlɔ: dɔ ye fara a kan walima dɔ ye bɔ ala, inafɔ muso ya lada ye kɛ tele wɔɔɔɔ ye, o tuma joli be na fo ka se tele wolonfila ma, walima a ya lada be kɛ tele wolonfila ye, k'a sɔɔɔ a be saniya tele wɔɔɔɔ la.

Suguya filanan: a ya kalolabɔ ye na jona walima a ye sumaya, inafɔ a ya lada ye kɛ kalo laban na, a ye n'a kalolabɔ ye kalo damine na, walima a ya lada ye kɛ kalo damine na, a ye na kalolabɔ ye a laban na.

Lɔnnikelaw fɔnan jɔgon kɔ nin fila kiti la, n'ga sawaba ye: ni a ka joli ye a be kalolabɔ le la o ye, ni a saniyala ka bɔ joli la, o kɔɔ ye k'a saniyala, a janyala kateme a ya lada kan walima a surunyala, a nana jona walima a sumayala. O dalilu kofɔla faslu temenin na, sabula sariya ka kalolabɔ kitiw den a nali le la.

Nin le ye Shafi'i ka taga sira ye¹, ani Sheykhul-Islam Ibn Taymiyah fana ka nin ne sugandi², Al-Mughni tigi k'a deme a kɔɔ, a ko: Ni lada tun be jate inafɔ a fɔla anka taga sira kɔɔ cogo min na, Nabipuma- Alla ka nema ni kisi b'A ma- tun bena a bange a ya manton ye, a tun tena daga a ye k'A jɛfɔli to kɔfɛ; Sabula kiti bangeli sumayali te ben fo ka se a wagati teme ma, wa a musow ni muso tɔw mako be nin kiti bangeli la wagati bɛɛ, o kɔson; A tun te se k'a lakalili toy, Lada fɔli, wala a bangeli ma na ka bɔ Ciden fɛ, Alla ka nema ni kisi b'A ma, fɔɔ muso min ka joli be bɔ wagati jan kɔɔ o ya ko la dɔrɔn³. A fɔli bana.

Suguya sabanan: joli neremuguman walima joli durunin: o ye muso ye joli ye a neremuguman inafɔ jii min be bɔ mandimi joliw la, walima jii durunin neremuguya ni finya cɛ; ni nin kɛla kalolabɔ wagati la, walima a tugula kalolabɔ la ka kon saniya jɛ a be jate kalolabɔ dɔ ye an be kalolabɔ kitiw sabati a ye, n'ga n'a kɛla kalolabɔ kɔfɛ a te jate kalolabɔ dɔ ye, Ummu atiya ya kuma kɔson: "An tun te culeri neremuguman ni joli durunin jate foy ye saniya kɔfɛ." Abu Daawud y'o lakali ni sira kenema dɔ ye⁴, Bukhari fana y'o lakali, n'ga a le m'a fɔ: (saniya

---

¹ a be Kitabu Al-Umm kɔɔ (82/1).

² ani Majmu al-Fatawa fana kɔɔ (19/238-239).

³ ani Al-Mughni (396/1)

⁴ Abu Daawud y'o lakali, Kitabu Tahara la, Babu: muso min be jii durunin ani neremuguman ye saniya kɔfɛ, hadisa la min jate ye (307).

kɔfɛ), n'ga a ka bonda sɛbɛ hadisa nin ye: nin ye Babu ye: jii nɛrɛmuguman ni durunin kalolabo lonw kɔfɛ¹.

Ibnu hajar ko a ka hadisa kɔɔɔ jɛfɔli kitabu la min ye (Fathul Bari) ye: «a be yirali le kɛla nin ni ye ka taga lajɛni ma Aisha, Alla ka dijɛ b'a ma, ka hadisa min tɛmɛna, a ka kuma na ko: (fɔɔ aw ye jii gwɛman ye) ani Ummu Atiya ya hadisa cɛ, min fɔla babu nin kɔɔɔ, k'a yira ko -: Aisha ka hadisa be tali kɛ ni muso ka jii nɛrɛmuguman ni jii durunin ye kalolabo lonw na, n'ga n'a kɛla lon gɛrɛw la; bara be kɛ ni Ummu Atiyya ka hadisa le ye ola»².

Aisha ka hadisa, a ka min kofɔ, o ye Bukhari ka min lakali ni a ma sira bɛɛ jɛfɔ nga a ka lakali tigenkan boloma³, ko musow tun be durjah ci a ma, (o ye fɛn dɔ ye muso be min kɛ a yɛrɛ la walasa k'a lɔn ni lada joli tagamasɛn dɔ tola), kursuf (kɔtɔn) be min kɔɔɔ jii nɛrɛmuguman b'a la, a tun b'a fɔ ko: «A kana kɔɔɔtɔ fɔɔ a ye jii gwɛman ye»⁴.

Qassatul bayda (jii gwɛman min kofɔ la) o ye jii gwɛman dɔ ye, min be bɔ muso denso la kalolabo tigɛli wagati la.

Suguya naninan: kalolabo tigɛtigɛli; o ye muso ye

---

¹ Bukhari y'o lakali kitabu Hayd la, Babu: jii nɛrɛmuguman ni durunin kalolabo lonw kɔfɛ, hadisa la min jate ye (326).

² A be kitabu Fath Al-Bari kɔɔɔ (1/ 426).

³ Bukhari ka schiihu (1/ 71).

⁴ Bukhari y'o taaliku: Kitabu'l Hayd, Babu: kalolabo na ani a taga, hadisa la min jate ye (320).

joli ye lon dɔ, ka saniya ye lon dɔ ani o ɲogonna, o ye cogo fila:

A fɔlɔ: a ye kɛ muso la tuma bɛɛ a ya wagati bɛɛ la, o ye ladajoli tigɛbali le ye, o ye bana joli ya kiti be sabati a ye baga ye.

Cogaya filanan: Joli ka na kɛ muso la tuma bɛɛ, n'ga a bena a ma wagati dɔw, ani saniya wagati yɛɛyɛɛ be kɛ a fɛ. Lɔnnikɛlaw fɔnan ɲogonkɔ -Alla ka hinɛ ola- nin saniyali la. O be kɛ saniya ye wa, walima kalolabɔ kitiw b'a kan?

Shafi'i ka taga sira la a ka kuma fɔli fila la min ka kɛɛ, o ye ko kalolabɔ kitiw be lɔ a kan, o b'a to a be kɛ kalolabɔ ye¹, wa o le ye Shɛykhul Islam Ibn Taymiya ka sugandili ye ani (Fa'iq) tigi², ani Abu Hanifa ka taga sira³. O sababu ye; joli gwɛman te ye a kɔɔ; ani fana ni a kɛla saniya ye, min b'a ɲɛ be kɛ kalolabɔ ye, ani min b'a kɔfɛ o fana be kɛ kalolabɔ ye, wa o fɔbaga si tɛy, n'o tɛ, lada sigi tun bena ban ni kalolabɔ ye tele loru kɔɔ; wa ni a kɛla saniya ye, degu ni gɛɛya bena sɔɔ ala jɛnɛba koli fɛ ani fɛn gɛɛ tele fila fila bɛɛ, wa gɛɛya te Sariya nin na, wa tano be Alla ye.

Wa min lɔnna kosɔbɛ Hanabilaw ya taga sira la, o ye ko joli ye kalolabɔ ye ani joli tigɛli ye saniya ye,

---

¹ a be Al-Umm kitabu kɔɔ (1/ 83-84).

² o lakali la ka bɔ o fɛ

Insɔɔfu kɔɔ.

³ ani Al-Aslu kɔɔ(19/2-20)

fɔɔ ni o fila lajenin wagati be teme kalolabo wagati jan kan, o tuma, joli min temena wagati kan o be ke bana joli ye¹.

A ko Almugni kɔnɔ: «A be kologeleya ko ni joli tigela ka sɔɔ a ma tele kelen dafa, o te saniya ye; riwaya kɔson an ka min lakali denwolo joli la, ko a te fen file min ka dɔɔ ka teme tele kelen kan. O le ye sawaba ye - ni Alla sɔnna - sabula joli be bɔ siɲe dɔ, a be lɔ siɲe gere la, wa ka Koli wajibiya mɔɔ kan min ka yere saniya wagati wagati dɔni kɔfe, degu b'o la o ka kan ka lawili; Alla kɔɔtani ya kuma kɔson:

{...وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ...}

{...A ma gweleya si la aw kan dina kɔnɔ...} [Suratu Al-Hajj 78], A ko: «nin kɔson, joli tigeli te ke saniya ye ni a ma tele kelen dafa, fɔɔ ni a ye tagamasen dɔ ye o la, inafɔ a tigeli ye ke a ya lada laban na, walima a ye jii gweman ye»² Kuma bana.

Mughni tigi ya kuma nin be ke o kuma fila ni nɔgon cɛ, wa Alla le ye sawaba lɔnbagaba ye.

Suguya lorunan: joli ye ja, muso ye a ye dɔɔɔn a piginin ne; ola; n'a kela kalolabo wagati la walima a tugula a la ka kɔn saniya ɲe; o ye kalolabo le ye, n'a kela saniya kɔfe, o te kalolabo ye; Sabula a lahalaya te teme min kan, o ye k'a fara jii neremuguman ni joli durunin kan, wa o le ye a ya kiti ye.

---

¹ a be Al-Mughni kɔnɔ (226/1).

² a be Al-Mughni kɔnɔ (257/1).

Faslu naninan: kalolabo kitiw

Kalolabo kitiw ka ca kosɔɓɛ, a be tɛmɛ mugan kan, an be dɔ fɔ ala mɔgɔw mako be se minw ma kosɔɓɛ, o dɔ ye:

A fɔlɔ: Seli: Seli be haramuya muso kan min be kalolabo la a farida ni a nafila, o te mine a ma fana. O cogo kelen na, seli te wajibiya a kan fɔɔ ni a ka lɔ dafanin kelen wagati sɔɔ seli wagati kɔɔ; o tuma na, seli be wajibiya a kan, a kela a k'o sɔɔ wagati damine na walima a laban.

lɔ kelen wagati sɔɔ seli wagati damine na o misali: muso min ya kalolabo nana tele ben kɔfɛ lɔ kelen seli wagati hake jɔgonna na, a be wajibiya a kan n'a saniyala ka fitiri seli sara; sabula a ka lɔ kelen hake sɔɔ a wagati la ka sɔɔ a ma kalolabo ye ban.

a misaliya seli wagati laban na: muso min ka saniya ye ka kɔn tele bɔ jɛ ni lɔ kelen wagati hake jɔgon ye, a be wajibiya a kan n'a saniya la ka Fajiri seli juru sara; sabula a ka wagati dɔ sɔɔ fajiri wagati kɔɔ lɔ kelen be se ka seli min na.

N'ga ni muso min be kalolabo wagati la ka wagati dɔ sɔɔ min te se lɔ kelen dafanin ma, inafɔ ka kalolabo ye misali fɔlɔ la tele ben kɔfɛ, wagati fitini kɔɔ, walima ka saniya ye misali filanan na ka kɔn tele bɔ jɛ wagati fitini kɔɔ; Seli te wajibiya a kan; ka ben Kira ka kuma ma, Alla ka nema ni kisi b'A ma, ko:

«مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ».

«Mogɔ min ye lo kelen sɔɔ seli la, o ye seli sɔɔ». Ben kela o Hadisa kan Bukhari ni Muslim ɕɛ¹, Sabula, a kɔɔ ye ko mogɔ min ma se lo kelen sɔɔli ma, o ma seli sɔɔ.

Ni a ka lo kelen sɔɔ lansara seli wagati la, yala selifana seli be wajibiya a kan k'a fara lansara seli kan wa? walima a ka lo kelen sɔɔ sagafo seli wagati la, fitiri seli be wajibiya a kan k'a fara sagafo seli kan wa?

fɔnkɔɔgonya be ola lonnikelaw ɕɛ, wa a sawaba ye ko seli te wajibiya a kan fɔɔ a ka min wagati sɔɔ, o ye Lansara ni Sagafo dɔɔn le ye; Nabipuma ka kuma kɔson nɛma ni kisi b'A ma:

«مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الْعَصْرَ».

«Mogɔ min ka lo kelen sɔɔ lansara la sani tele ye ben, o tigi ka lansara sɔɔ». Ben kela o kan². Nabipuma ma fɔ nɛma ni kisi b'A ma ko: a ka selifana ni lansara sɔɔ.

---

¹ Bukhari y'o lakali: nin ye kitabu ye: seli wagatiw, babu la: ni mogɔ min ka lo kelen sɔɔ seli la, hadisa la min jate ye (580). Ani Muslim: nin ye Kitabu ye: misiriw ni seli yɔɔw, babu: ni mogɔ min ka lo kelen sɔɔ seli la o tigi ka seli sɔɔ, hadisa la min jate ye (607), ka bo Abu Hurayra ya hadisa la Alla ka diɲɛ a ma.

² Bukhari y'o lakali: Seli wagatiw kitabu, nin ye Babu ye: ni mogɔ min ka lo kelen sɔɔ Fajiri la, hadisa la min jate ye (579). Ani Muslim: Misiriw ni seli yɔɔw Kitabu, nin ye Babu ye: ni mogɔ min ka lo kelen sɔɔ seli do la a tigi k'o seli sɔɔ hadisa la min jate ye (608), ka bo Abu Hurayra ya hadisa la Alla ka diɲɛ a ma.

a m'a fɔ ko selifana be wajibiya a kan, wa aslu ye ko fɛn ma wajibiya mɔɔ kan, nin ne ye Abu Hanifata ni Malik ka taga sira ye, a y'o lakali ka bɔ o fila la Sharh Al-Muhazhab kɔnɔ¹.

N'ga min ye Alla kofɔ ye, ani Allahu Akbar fɔli, ani Subhaana laahi fɔli, ani Alhamdu lilahi fɔli, ani Bismilla fɔli domini ni fɛn gerɛw la, ani Hadisa ni Fiqi kalan, ani duawu keli, ani Aamina fɔli a la, ani Kuranaba lamɛnni, o si te haramuya a ma; sabula a sabatila Sohuhu fila kɔnɔ Bukhari ni Muslim ani kitabu gerɛw la,

«أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَكَبَّرُ فِي جُحْرِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَهِيَ حَائِضٌ فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ».

«ko Nabijuma Alla ka nɛma ni kisi b'A ma tun kela A be sɛmɛ Aisha kan ala bon kɔnɔ ka sɔɔ a be kalolabɔ la -Alla ka diɲɛ a ma-, a be Kurana kalan »².

A nana Sohuhu fila kɔnɔ fana k'a minɛ Ummu Atiyya la, Alla ka diɲɛ a ma, ko a ka mɛn Nabijuma la nɛma ni kisi b'A ma ko:

«يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْحُدُورِ وَالْحَيْضُ -يَعْنِي: إِلَى صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ- وَلِيَشْهَدَنَ الْحَيْرَ، وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ، وَيَعْتَزِلُ الْحَيْضُ الْمُصَلَّى».

---

¹ a be Al-Majmuu Sharh Al-Muhazhab kɔnɔ(3/ 70).

² Bukhari y'o lakali: Kitabu Hayd, nin ye Babu ye: cɛɛ ye Kurana kalan a muso la bon kɔnɔ k'a to kalolabɔ la, hadisa la min jate ye (297). Ani Muslim: Kitabu Hayd, nin ye Babu ye: cɛɛ ye sɛmɛ a muso kan a la bon kɔnɔ k'a to kalolabɔ la ani kurana kalan, hadisa la min jate ye (301), ka bɔ Aisha ya hadisa la Alla ka diɲɛ a ma.

«bogotiginiw, musoden minw be sow kɔɔ sutara la, ani muso minw be kalolabɔ la olu be bɔ -o kɔɔ ye ko: o be bɔ ka taga seli kene la seli lon fila la-o ye taga here ma ani limaniya bagaw ya duawu, n'ga muso minw be kalolabɔ la olu be mabɔ seli kene la»¹.

N'ga kalolabɔ muso ya Kurana kalan, ni a b'a ke ni je fileli ye walima k'a miri ni a dusu ye k'a sɔɔ a t'a fɔ ni a neen ye, basi si te ola. Inafɔ Kurana walima walaga ye la a ja kɔɔ, a ye ayaw file k'o kalan n'a dusu kun ye. Nawawi ko Sharh Al-Muhazhab kɔɔ: «o be daga fɔnkɔɔgonya si te a la»².

N'ga ni a kalanli kela ni neen ya foli ye, lonnibagaw fanba ko o kumaniyala wa a te daga. Bukhari³ ni Ibnu Jarir Al-Tɔbari⁴ ni Ibnu Al-Munzhir⁵ ko: a be daga.

Wa a lakalila ka bɔ Malik ni Shafi'i fɛ, o ye Shafi'i ya kuma kan kɔɔman ye⁶, a y'a lakali ka bɔ o fila fɛ Fathul Baari kɔɔ⁷.

---

¹ Bukhari y'o lakali: Kitabu al Hayd, nin ye Babu ye: muso min be kalolabɔ la o ya seli kene taga ani a ya taga silamaw ya duawu la, hadisa la min jate ye (324). ani Muslim: kitabu: seli lon fila seli, nin ye babu ye: musow ya boli seli lon na ka taga seli kene na ani ka taga kutuba lame, k'i mabɔ cɛw la, hadisa la min jate ye (890).

² a be Al-Majmu kɔɔ (2/ 357).

³ Sahihul Bukhari file: Kitabu Hayd, Babu la: Muso ladatɔ be heji bara bee ke fɔɔ Alla ya So lamini, ani Fathul Baari (1/ 407-408).

⁴ a be Fath Al-Baari kɔɔ(1/ 408).

⁵ ani Al-Awsat (2/ 223).

⁶ ani Al-Majmu kɔɔ(2/ 356).

⁷ Fath Al-Baari (1/ 408).

Bukhari k'a lakali ka bɔ Ibrahim Al-Nakhai fe ko: basi t'a la a ye Kurana aya kalan¹.

Sheykhul Islam Ibnu Taymiyah ko a ya fatawa la, Ibnu Qasim ka min lajen: «hadisa si te a balili la ka Kaurana kalan, sabu a ya kuma:

«لَا تَقْرَأُ الْحَائِضُ وَلَا الْجُنُبُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ».

«kalolabo muso ni jeneba tigi te kurana foy kalan»² Hadisa lafoni le, Hadisa lonbagaw bee bena o kan³.

Musow tun be kalolabo ye Nabipuma- Alla ka nema ni kisi b'A ma- ya wagati la; ni Kurana kalan tun haramuyala o ma inafɔ seli, o tun bena ke fen ye min ni Nabipuma k'a yira a ka manton la Alla ka nema ni kisi b'A ma, ani muminuw bamusow tun bena o kalan, ani o tun bena ke fen ye min tun be fɔ mɔgɔw ni jɔgon ce, Komi mɔgɔ si ma balili dɔ lakali ka bɔ Nabipuma fe o ko la - nema ni kisi b'A ma- a daganin te k'a fɔ ko a haramuya ni le, an keni kɔ k'a lon ko A le m'a bali. Wa ni A ma o bali ka fara kalolabo caya kan A ya wagati la, a lonna ko haramu

---

¹ Bukhari y'o lakali n'ga a m'a sira bee fɔ: Hayda Kitabu la, babu: muso ladato be heji bara bee ke fɔ Alla ya So lamini, ka kon hadisa je min jate ye (305).

² Tirmizhi y'o lakali: Saniyali babuw la, nin ye babu ye: min fɔla jeneba nɔgo tigi ni muso ladato ya ko la, ko olu te Kurana kalan, hadisa la min jate ye (131).

³ Tirmizhi ya kitabu Al-Ilal file (gafe: 69/ tartibube), ani As-Sunanul Kubra min ye Al-Bayhaqi ta ye (1/ 309), ani Al-Ahkam As-Shar'iyya min ye Ibn Abdil Haqq ta ye (1/ 504), ani Nasbur Raaya min Az-Zayl'i ta ye (1/ 195).

te»¹. A ya kuma ban na

Min ka kan an kenin ko ka lɔnnikelaw ya fɔnkɔɔgonya lɔn, o ye nin ye: min ka fisa, muso min be kalolabo la, a kana Kurana kalan ni a neenkun ye fɔɔ ni a mako sela o ma, misaliya la, n'a kela karamɔɔ muso ye a mako be ka kalandenw kalan, walima kɔrɔbɔli(ekzame) wagati la, kalanden mako be ka kalan ke kɔrɔbɔli la, walima o ɔɔgonna ko do.

Filanan: Sun: Sun be haramuya kalolabo muso kan, a farida ni a nafila, o te mine a ma, n'ga a be wajibiya a kan ka a farida juru sara; Aisha ya hadisa kɔson, Alla ka diɓe a ma:

"كَانَ يُصِيبُنَا ذَلِكَ - تَعْنِي: الْحَيْضُ - فَتُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا تُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ".

«O tun b'an sɔɔɔ: -a be kalolabo joli le ma - an tun be yamaruya ka sun jurusara, n'ga an tun te yamaruya ka seli jurusara». Ben kela o kan².

Ni a ka kalolabo ye k'a to sun na, a ya sun cɛn na, hali ni o k'a sɔɔɔ tele ben tola fitini, wa o lɔn sun jurusara be jagoya a kan n'a sɔɔɔla ko farida sun ne. N'ga n'a y'a lɔn ko kalolabo yeɓema la a kɔɔɔ k'a sɔɔɔ tele ma ben, n'ga a ma bo fɔɔ tele ben kɔfe, o tuma a ka sun dafa la, wa a te cɛn kuma na min ye sawaba

¹ a be Majmu Al-Fatawa kɔɔɔ (26/ 191).

² Bukhari y'o lakali: Hayda kitabu la, nin ye babu ye: Lada muso te seli jurusara, hadisa la min jate ye (321). Ani Muslim: Hayda kitabu la, nin ye babu ye: Sun jurusara wajibiyanin ne lada muso kan n'ga a te seli jurusara, hadisa la min jate ye (335). Fɔ cogo nin ye Muslim ta le ye.

ye; sabu joli min be kɔɔ na, kiti si te den o la.

Ani sabula, Nabipuma, Alla ka nema ni kisi b'A ma, tuma min na o k'A jiniga muso ya ko la min be fɛn ye sunɔɔ la cɛɛ be min ye: yala jɛnɛba koli be a kan wa?

قال: «نَعَمْ إِذَا هِيَ رَأَتْ الْمَاءَ».

A ko: «**Ɖnhɔn, ni a ka jii ye**»¹ A ka kiti den maniyu yeli la, a m'a dɛn a yeɓemani la, o cogo kelen na, kalolabo kitiw te sabati fɔɔ n'a k'a ye kenema, a yeɓemani tɛ.

Ni Fajiri sela k'a sɔɔ a be kalolabo la, o lon sun te mine ama, hali n'a saniyala fajiri doni kɔfɛ ni wagati fitini dɔɔn ye.

Ni a saniyala fajiri jɛkɔɔ k'a sun don, a ya sun be jɛn, hali ni a ma ko fɔɔ fajiri donni kɔfɛ, inafɔ jɛnɛba nɔɔɔ be mɔɔɔ min na n'a ka sun ganiya ta k'a sɔɔ jɛnɛba nɔɔɔ b'a la, n'a ma ko fɔ fajiri doni kɔfɛ a ya sun be jɛn. Ka bɛn Aisha ka hadisa ma, Alla ka dijɛ a ma, a ko:

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْبِحُ جُنُبًا مِنْ جَمَاعٍ غَيْرِ احْتِلَامٍ ثُمَّ يَصُومُ فِي رَمَضَانَ".

«**Nabipuma, Alla ka nema ni kisi b'A ma, tun be si jɛnɛba la furulabato sababu la sunɔɔ la suko tɛ,**

---

¹ Bukhari y'o lakali lɔnni kitabu kɔɔ, babu: maloya lɔnni la, hadisa la min jate ye (130). Ani Muslim, kitabu lada la, babu: jɛnɛba koli wajibiya muso kan..., hadisa la min jate ye (313).

o kɔfɛ A be Sunkalo sun don». ben kɛla o Hadisa kan¹.

Kiti sabanan: Ka Alla ka so lamini: A te daga a ye ka Alla ka so lamini, a farida ni a nafila, wa a te jɛn fana n'a ka kɛ; N'ga min ye bara tɔw ye, inafɔ taga kasegi Safa ni Marwa cɛ, ani Arafat kɛnɛ lɔli, ani ka su shi Muzdalifat ni Minan sigi, ani kabakuru filili shitana bonin, ani heji ni Umrah bara tɔw, o te haramuya a kan, Ka ben Nabipuma Alla ka nɛma ni kisi b'A ma, ya kuma Aisha ye, tuma min na a ka kalolabɔ ye:

«أَفْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَلَّا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي».

«Heji kɛla be min kɛ, i y'o bɛɛ kɛ, n'ga i kana Kaba lamini fɔɔ i ye saniya»².

O kɔson, ni muso ka Alkaba lamini k'a sɔrɔ a ka sani, o kɔfɛ a k'a ya kalolabɔ ye, walima a ka kalolabɔ ye safa ni Marwa cɛ, basi t'ola.

Kiti naninan: k'an ben Alkaba lamini beni ka bɔ a ma: Ni muso ka Heji ni Umrah baraw dafa, o kɔfɛ a k'a ya kalolabɔ ye ka kɔn a ya boli jɛ ka taga a ya jamana na, ani ni kalolabɔ dumɛna a kan fɔɔ a boli tuma, a be taga hali n'a Alkaba lamini laban kɛ; Ka

---

¹ Bukhari y'o lakali: Sun kitabu la, babu la: sun donla ya jɛnɛba ko, hadisa la min jate ye (1931). Ani Muslim: Sunw kitabu la, babu la: mɔɔɔ ya sun jɛnli mɔɔɔ min ni fajiri k'a sɔrɔ jɛnɛba mɔɔɔ la, hadisa la min jate ye (1109).

² Bukhari y'o lakali lada kitabu la, babu la: Muso min be kalolabɔ la a be heji bara bɛɛ kɛ fɔɔ Alla ka So lamini, hadisa la min jate ye (305), Ani Muslim Heji kitabu la, babu la: Ihramu cogoyaw bangeli, hadisa la min jate ye (1211).

ben Ibn Abbas ka hadisa ma, Alla ka diƴe o fila ma, a ko:

"أَمْرَ النَّاسِ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ، إِلَّا أَنَّهُ حُقِّقَ عَنِ الْمَرْأَةِ الْحَائِضِ."

"Mogow yamaruya la k'o y'o ya bara laban ke Alla ka So lamini ye, n'ga o kiti fegeya la muso kan min be kalolabo la". [Ben kela o Hadisa kan]¹.

A te daga muso ye min bolo be jii la, ko k'anben tuma na, a ye na fo haramu misiri da la ka duawu ke; o ma sabati ka bo Nabipuma fe, Alla ka nema ni kisi b'A ma, wa batow sigila fen ne kan min nana ka bo Nabipuma fe. Wa min nana ka bo Nabipuma fe, Alla ka nema ni kisi b'A ma, o ni o te kelen ye, sabula Sofiya ya kisa la, Alla ka diƴe a ma, tuma min na, a ka a ya kalolabo ye Heji towafu kofe, Nabipuma, Alla ka nema ni kisi b'A ma, ko ama:

«فَلْتَنْفِرْ إِذْنٌ».

«O tuma, a ye taga» Ben kela o kan².

A ma yamaruyali ke ka taga misiri da la, ni o tun pini ni ne sariya la, a tun bena a bange. Min ye Heji ni Umrah ya Alkaba lamini ye, o te ben ka bo a ma, n'ga a be a lamini ni a saniyala.

---

¹ Bukhari y'o lakali Heji kitabu la, Babu la: k'anben towafu (min ye so lamini laban ye), hadisa la min jate ye (1755). ani Muslim, Heji kitabu la, Babu la: k'an ben towafu wajibiyali, ani a ben ka bo muso ma min be kalolabo la, hadisa la min jate ye (1328).

² Bukhari y'o lakali Heji Kitabu la, Babu la: ni muso ka kalolabo ye Heji towafu kofe, hadisa la min jate ye (1757), Ani Muslim: Heji kitabu la, k'anben towafu wajibiyali, hadisa la min jate ye (1211).

Kititi lorunan: Sigili misiri kɔɔ: A haramuya muso kan min be kalolabo la, k'a sigi misiri kɔɔ, hali seli kene ke yɔɔ la, a haramuya la a ma ka sigi a kɔɔ. Ka ben Ummu Atiyya ka hadisa ma, Alla ka diɛ a ma: ko a k'a men Nabijuma la, Alla ka nema ni kisi b'A ma, A ko:

«يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْحُدُورِ وَالْحَيْضُ».

«bogatiginiw, ani musoden minw sutarani be sow kɔɔ, ani muso minw be kalolabo la, o be ye bo». a nana a kɔɔ:

«يَعْتَزِلُ الْحَيْضُ الْمَصْلَى».

«Muso ladatɔw ye mabo seli ke yɔɔ la». Ben kela o kan.

Kiti wɔɔɔɔnan: kafɔɔɔgonya: a haramuya la a cɛɛ ma ka jen n'a ye, wa a haramuya la a ma k'a to a ka o ke; Alla kɔɔɔtani ka kuma kama:

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا

تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَظْهَرْنَ...﴾

«Wa o b'i pininka kalolabo wagati ani a yɔɔ ko la; a fo ko o ye nɔɔ le ye, o kama a k'a yere mabo musow la kalolabo tuma na, ani a kana gere o la fo»

---

¹ Bukhari y'o lakali: kitabu: Hayd, nin ye babu ye: muso min be kalolabo la o ya seli kene taga ani a ya taga silamaw ya duawu ke yɔɔ la, n'ga a be mabo seli ke yɔɔ la, hadisa la min jate ye (324). Ani Muslim: seli fila kitabu la, nin ye babu ye: musow ya seli kene taga ani o ya taga kutuba ke yɔɔ la, o ye mabo cɛɛw la, hadisa la min jate ye (890).

o ka saniya...» [Suratu Al Bakara: 222], Lapini min fɔla kalolabo la, a kɔɔ ye kalolabo wagati ani a yɔɔ, ni o ye muso ya tagafe bolo ye; Ani Alla ka Nabijuman ya kumakan kɔson, Alla ka nema ni kisi b'A ma:

«اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا التَّكَاحَ».

«Aw ye fen bɛɛ kɛ, fɔɔ furu». A kɔɔ ye: kafopɔɔɔnya. Muslim y'o lakali hadisa la min jate ye (49);¹ Ani sabula silamaw bena a kan ko a haramuya la ka jɛn ni muso ladato ye.

Ola, a te daga mɔɔ ye min be limaniya Alla ma ani lon laban, ka ni ko cɛjugu kɛ, min ni Alla ya Kitabu ni a ya Ciden ya hadisa ni Silamaw ya benkan bɛɛ ka kumaniya yira, ni a k'o kɛ a be kɛ mɔɔ ye min ka Alla sɔsɔ ani a ya Ciden, ka tugu sira kɔ min te limaniya bagaw ya sira ye, A fɔla Al-Majmu Sharh al-Muhazhab kɔɔ (gafe: 374, j 2) ko Shafi'i, Alla ka hine a la, a ko: «Mɔɔ min y'o kɛ, a ye jurumu ba kɛ». Ana taga bolo mɔɔw ni mɔɔ gerɛw ko: «Mɔɔ min ye a jate halala ye ka kafopɔɔɔnya kɛ ni muso ladato ye, kiti be kɛ a tigi ya kafiriya la». An Nawawi ya kuma bana.

Fɛn dagala a ye a be se k'a nege la tɛmɛ ni min ye - tano be Alla ye -, I nafa sumusumuli, ani nɔɔli, ani ka magapɔɔɔnya kɛ fɛn na min te tagafe bolo ye.

---

¹ Muslim y'o lakali Kitabu Hayd la, babu la: a dafani le ko muso min be kalolabo la y'a cɛɛ kun ko, hadisa la min jate ye (302).

N'ga min ka fisa; a kana maga kimbiri ni barakun cema yɔɔ la fɔɔ k'a sɔɔ a yɔɔ sutara ni le; Ka ben Aisha ka kuma ma, Alla ka diɲe a ma:

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنِي فَأَتَزِرُ فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ."

«Nabijuma, Alla ka nɛma ni kisi b'A ma, tun be ne yamaruya ko n'ye tagafe siri, ola; A be n magajɔɔɔɔɔɔ k'a sɔɔ n'be kalolabɔ la». Ben kɛla o kan¹.

Kiti wolonfilanan: Furusa: A haramuyala furuce ma k'a muso furusa tuma min na a be kalolabɔ la; Alla kɔɔɔtani ya kuma kɔson:

(يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ...)

{Yaa Nabijuma! n'a be musow furusa, a y'o furusa o ka lada sigi damine la...} [Suratu At tɔlak:1] O kɔɔ ye ko: lahalaya la, min na, a be lada sigi kunben min malɔnni le furusa wagati la, o te kɛ fɔɔ ni a k'a furusa a kɔɔɔma, walima k'a sɔɔ a ka sani ka kon a ye jen n'a ye. Sabula ni a furu sala a ya kalolabɔ wagati la, a tena a ka lada sigi wagati damine; kalolabɔ min a furu sala a kɔɔ, o te jate a ya lada sigi la. Ani ni a furu sala k'a sɔɔ a ka sani kafɔɔɔɔɔɔɔ kɔfe, a ka lada sigi min b'a kan o te lɔn, sabu a te lɔn ni a ka kɔɔ sɔɔ o kafɔɔɔɔɔɔɔ la; o ka

---

¹ Bukhari y'o lakali: Kitabu Hayd la, babu la: muso min be kalolabɔ la o magajɔɔɔɔɔɔɔ, hadisa la min jate ye (301), Ani Muslim: Kitabu Hayd la, babu la: muso min be kalolabɔ la o magajɔɔɔɔɔɔɔ tagafe sanfe, hadisa la min jate ye (293).

ma a be lada sigi ke ni kɔnɔmaya ye, walima a ma kɔnɔ sɔɔ a be lada sigi ke ni kalolabo ye. Komi a ma lɔn a bena lada sigi sugu min ke; a be haramuya a y'a furu sa fɔɔ o ko ye bange.

muso min be kalolabo la o furu sali haramuyala, aya min temena o kɔson; Ani hadisa kɔson min sabatila Sahih fila ani kitabu gerew ka bɔ Ibn umar ka hadisa la, «ko a k'a muso furusa tuma min na a be kalolabo la, o la; umar k'o fɔ Alla Nabipuma ye, Alla ka nema ni kisi b'A ma, ola; Alla ka Ciden dimina, Alla ka nema ni kisi b'A ma, A ko:

«مَرَّةً فَلَبِثَ رَاجِعَهَا ثُمَّ لَيْمَسِكُهَا حَتَّى تَظْهَرَ، ثُمَّ تَحِيضٌ، ثُمَّ تَظْهَرُ، ثُمَّ إِنْ شَاءَ أَمْسَكَ بَعْدُ، وَإِنْ شَاءَ طَلَّقَ قَبْلَ أَنْ يَمَسَّ، فَتِلْكَ الْعِدَّةُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ أَنْ تُطَلَّقَ لَهَا النِّسَاءُ».

«a yamaruya a ye a lasegi a ma, o kɔfe a y'a mine fɔɔ a ye saniya, o kɔfe a ye kalolabo ke, o kɔfe a ye saniya. O kɔfe, n'a ka diya, a y'a mine, n'a ka diya fana, a y'a furu sa sani a ye furulabato ke n'a ye, ole ye Idda ye Alla ka min yamaru ko musow furu ye sa ola»¹.

Ni cee k'a muso furu sa tuma min na a be kalolabo la, a be jurumu sɔɔ, wa a wajibiyala a kan ko a ye

---

¹ Bukhari y'o lakali furusa Kitabu la, hadisa la min jate ye (5251), ani Muslim furusa Kitabu la, babu la: a be haramuya ka muso furu sa min be kalolabo la n'a ma ke a ya diɲe ye, wa n'a ka o kuma sɔɔ k'a furusa; furusa be ke, n'ga a be yamaruya k'a lasegi, hadisa la min jate ye (1471), ka bɔ Ibn Umar ya hadisa la, Alla ka diɲe o fila ma.

tubi ka taga Alla ma, ani ko a y'a muso lasegi a ya furu la; walasa k'a furu sa sariya ya furusa cogo la min be ben Alla ni a ka Kira ka yamaruya ma. A ye a to a lasegili kɔfɛ fɔɔ a ye saniya ka bɔ o kalolabɔ la a k'a furu sa min na, o kɔfɛ a ye kalolabɔ sɔrɔ siɲɛ gɛrɛ, o kɔfɛ, ni a saniyala, n'a ka diya, a b'a mara, n'a ka diya, a b'a furu sa k'a sɔrɔ a ma furulabato kɛ n'a ye.

Kiti saba be bɔ furusa haramuyali la muso ya kalolabɔ wagati la:

A fɔlɔ: ni furusali kɛla sani a ye lankolonya ni muso ye walima ka kafɔɲɔɲɔɲɔ kɛ n'a ye, a be daga a ye k'a furu sa tuma min na a be kalolabɔ la; Sabula lada sigi te a kan o tuma la; ola; a ya furusa te sariya fɔnkɔɲɔɲɔɲɔ Alla kɔrɔtani ya kuma kɔson:

{...فَطَلَّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ...}

{...a y'o furusa ka ben o ya lada sigi damine wagati ma...} [Suratu At Talaq:1].

A filanan: ni kalolabɔ kɛla kɔnɔmaya wagati la, wa o sababu fɔla ka tɛmɛ.

A sabanan: Ni furusa kɛla sara kan, basi t'ala o tuma ka furu sa ka muso to kalolabɔ la.

Inafɔ ni kɛlɛ ni tɔrɔ be furuɲɔɲɔɲɔw cɛ; ola; furuce be sara mine walasa k'a furu sa, o tuma na, a daganin le hali n'a be kalolabɔ la; Ka ben Ibnu Abbas ya hadisa ma, Alla ka diɲɛ b'o fila ma, ko thabit bin Qeys bin Shammaas ya muso nana Nabipuma fɛ,

Alla ka nɛma ni kisi b'A ma, a ko: Yaa Alla ka Ciden, n'te a jalaki foy la a jogo walima a ya dina la, n'ga n'be kafiriya bara kɔn silamaya la. Nabipuma, Alla ka nɛma ni kisi b'A ma, ko:

«أَتُرَدِّينَ عَلَيْهِ حَدِيثَهُ؟»

«I b'a ya nankɔ segi a ma wa?» A ko: Ɔnhɔn. Alla Kira ko nɛma ni kisi b'A ma:

«اقْبَلِ الْحَدِيثَ وَطَلِّقْهَا تَطْلِيقَةً.»

«I ye nankɔ mine, k'a furu sa furusa ko kelen na» Bukhari y'o lakali¹.

Nabipuma, Alla ka nɛma ni kisi b'A ma, m'a pininka ni a be kalolabɔ la walima a saniyanin le? Ani tuguni furusa nin ye muso ye a yere kunmabɔ le ye, ola; a dagala makoya tuma na, a kela cogo o cogo la.

a ko Al-Mughni kɔnɔ, a ketɔ ka muso y'a yere kunmabɔ daga dalilu fɔ kalolabɔ wagati la (gate: 52, j: 7, t: m): «Sabu furu sali kumaniyala kalolabɔ wagati la k'a sababu ke tɔrɔ min bena muso sɔrɔ a la lada sigi janya la, wa muso y'a yere kunmabɔ ye tɔrɔ balili le ye min be a sɔrɔ siginɔgonya juguya la ani sigili ni mɔgɔ ye a be min kɔn, ole ka bon ni lada sigi janya tɔrɔ ye, ole kɔson a dagala ka tɔrɔba gen ni tɔrɔ fitini ye; ole kɔson Alla ka Nabipuma, Alla ka

---

¹ Bukhari y'o lakali, furusa Kitabu la, Babu la: yere kunmabɔli ani furusa cogo be di le, hadisa la min jate ye (5273), ka bɔ Ibn Abbas ya hadisa la, Alla ka diɲe o fila ma.

nema ni kisi b'A ma, ma muso min b'a yeƐ kunmabo pinina pininka a ka lahalaya la». A ka kuma bana.

Min ye furu sirili ye muso kan tuma min na a be kalolabo la, basi t'ola; sabu kow lasli ye dagali le ye, ani dalilu si tey min b'o bali. N'ga cɛɛ ye don a kan tuma min na a be kalolabo la, o be file: ni hakili latige sɔɔ la ko a te jɛn ni a ye, basi t'ola. Ni o tɛ, a kana don a kan fɔɔ a ye saniya; siranya kɔson a kana taga ben haramu la.

Kiti seginan: furusa lada sigi be jate ni kalolabo le ye: ola; ni cɛɛ k'a muso furu sa a keni kɔfɛ ka kafopɔgonya kɛ n'a ye, walima a keni kɔfɛ ka lankolonya n'a ye; a be wajibiya a kan ka lada sigi kɛ ni kalolabo saba dafani ye ni a ye kalolabo ye бага ye ani a kɔnɔma tɛ; Alla kɔɔtani ya kuma kɔson:

{وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ...}

{Muso minugu furu sala, olu ka kan ka kalolabo saba kɔnɔn ya ni o be furu...} [Suratu Al Bakara: 228], O kɔɔ ye: kalolabo saba. Wa n'a kɛla a kɔnɔma le, a ya lada sigi ye fo a ye taga jigi kɔnɔ bɛɛ la, o wagati janyana walima a surunyana; o dalilu ye Alla kɔɔtani ya kuma ye:

{...وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ...}

{... Muso kɔnɔmaw, o lugu ya lada sigi ban be kɛ n'o ya jigili le ye...} [Suratu At tɔlak:4], N'a kɛla muso ye min te kalolabo ye, inafɔ denmuso fitini min ma

kalolabo ye ban, ani muso min ya kalolabo lola
kɔɔya kɔson, walima min ka denso bɔla operason
kɔson, walima sababu gere min kama a t'a jigi ko a
ya kalolabo be segi, olugu ya lada sigi ye kalo saba
ye; Alla kɔɔtani ya kuma kɔson:

﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ
وَاللَّائِي لَمْ يَحْضُنَّ...﴾

{A ya muso minw jigi tigela kalolabo la, ni a
sigala o ya lada sigi la; o ya lada sigi ye kalo saba ye,
ani minw ma kalolabo ye ban...} [Suratu At tɔlak:4],
Ni a kela muso ye min be kalolabo ye, n'ga a ya
kalolabo tigela sababu dɔ kama min lonna, inafɔ
bana walima sindi den ma, a be to lada sigi la hali ni
wagati janyala fɔɔ kalolabo ye segi; a be lada sigi ke
n'a ye, Ni sababu wilila kalolabo ma segi, inafɔ n'a
keneyala walima a bana sindi la den ma, o tuma; a
be lada sigi ke san kelen dafani, k'amine o sababu
wili tuma la, Wa ole ye kuma keneman ye, min be
ben sariyakolow ma, Ni sababu wilila kalolabo ma
segi; a be ke inafɔ muso min ya kalolabo lola ni
sababu ye min ma lon, wa ni muso ya kalolabo lola
ni sababu ye min ma lon; o tuma a be lada sigi ke san
kelen dafanin: kalo kɔnɔntɔn kɔnɔmaya jate ye,
sabu kɔnɔmaya caman be ben o le ma, kalo saba to
be ke lada sigi ye.

N'ga ni furusa kela furu siri kɔfe sani a ye
lankolonya ni muso ye ani ka kafo a fe, lada sigi si te

ola, a te ke ni kalolabo ye walima fen gere; Alla korotani ya kuma kɔson:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ
فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعْتَدُونَهَا...﴾

{Yaa alu minw limaniyala! Ni a ka mumini musow furu, o kɔfe k'o furu sa ka kɔn a ye maga ola; o tuma na lada sigi si te a ye o kan, ko a b'o jate...}
[Suratu Al Ahzaab:49].

Kiti kɔnɔntɔnnan: ka kiti ke ni denso lankolonyani ye, o kɔɔ ye ko: ka lankolonya ka bɔ kɔnɔ ma, wa mako be se nin ma tuma o tuma ni mako sela ka kiti ke ni denso lankolonya ye, wa kiti dɔw b'a la:

O dɔ ye: ni mɔgo sala ka muso to min ya kɔnɔ b'a cɛn ta k'a sɔɔ a ye cɛɛ tigi ye, o tuma na a cɛɛ te jɛn n'a ye fɔɔ a ye kalolabo ye walima a ya kɔnɔmaya ye bange. N'a ya kɔnɔmaya bangela, an be kiti ke ko den min b'a kɔnɔ o be cɛn ta; sabu an ka kiti ke ko a tun bey tuma min na a be min cɛn ta o sala, n'ga ni a ka kalolabo ye, an be kiti ke ni kalolabo sababu ye ko a denso lankolon ne.

Kiti tannan: Koli wajibiyali: a wajibiyala kalolabo muso kan, n'a saniyala, ko a ye a fari bɛɛ ko k'a saniya; Ka ben Nabipuma ya kuma ma Alla ka nɛma ni kisi b'A ma, Fatima bint Abi Hubaysh ma, A ko:

«فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةَ فَدَعِيَ الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَذْبَرَتْ فَاعْتَسَلِي وَصَلِّي».

«N'i ya koli nana i ye seli bila, ni a bana; i ye jɛnɛba ko, ka seli». [Bukari y'o lakali]¹.

Wajibi ye min ye jɛnɛba koli la, o ye ka jii se a fari bɛɛ ma hali min be shiw kɔɔ, wa min ka fisa o le ye k'a kɛ cogoya la min nana Hadisa la Ka bɔ Nabipuma fɛ, Alla ka nɛma ni kisi b'A ma, tuma min na Asma bintu shakal k'a pininga kalolabo koli la, A ko, Alla ka nɛma ni kisi b'A ma:

«تَأْخُذُ إِحْدَاكُنَّ مَاءَهَا وَسِدْرَتَهَا فَتَطَهَّرُ فُتُحْسِنُ الطَّهْرَ، ثُمَّ تَصُبُّ عَلَى رَأْسِهَا فَتَذُلُّهُ دَلْكَاً شَدِيداً، حَتَّى تَبْلُغَ شُؤُونَ رَأْسِهَا، ثُمَّ تَصُبُّ عَلَيْهَا الْمَاءَ، ثُمَّ تَأْخُذُ فِرْصَةً مُمَسَّكَةً -أَي: قِطْعَةً قُمَاشٍ فِيهَا مِسْكٌ- فَتَطَهَّرُ بِهَا».

aw do be a ka jii ni a ka tɔmɔɔɔ filaburu ta, k'a yere saniya, ka saniya kɛ kaɲɛ, o kɔfɛ, a be jii bɔn a kunkolo kan, k'a tereke kosebɛ, fɔɔ a b'a kun sogo sɔɔ, o kɔfɛ, a

be jii bɔn a yerekan, o kɔfɛ, a be fanimugu do ta(misi)kasadiyalan be min na, k'a yere saniya n'o ye. Asma k'a jininka ko: a be saniya n'o ye cogo di? A ko:

«سُبْحَانَ اللَّهِ»

«Subhaana lah!», Aisha ko a ma: i be joli nɔn jɔsi

---

¹ Bukhari y'o lakali kitabu Hayd la, babu la: kalolabo damine n'a laban, hadisa la min jate ye (320), ani Muslim: kitabu Hayd la, babu la: muso min be kalolabo tigeɓali la, a ya koli ani a ya seli, hadisa la min jate ye (333), ka bɔ Aisha ya hadisa la, Alla ka diɲɛ a ma.

ni fani kasadima ye. [Muslim y'o lakali]¹.

Kun foni te wajibiya fɔɔ ni a sirila kosebe fo ka taga se cogo la a be ka jii bali ka se kun kɔɔ ma; Ka ben Ummu Salama ya hadisa ma min be Sohīh Muslim kɔɔ, Alla ma diɓena a ma, ko a ka Nabijuma jininga, Alla ka nema ni kisi b'A ma, a ko: Ne ye muso ye n'be n' kunshigi siri kosobe, yala m'a foni jeneba koli kama wa? Lakali dɔ la: kalolabo ni jeneba kama? A ko:

«لَا، إِنَّمَا يَكْفِيكَ أَنْ تَحْيِيَ عَلَى رَأْسِكَ ثَلَاثَ حَيَّاتٍ ثُمَّ تُفِيضِينَ عَلَيْكَ الْمَاءَ فَتَطْهُرِينَ».

«Ayi, a b'i wasa i ye jii bɔn i kun kan siɓe saba, o kɔfe i be jii bɔn i farikolo beɓ kan, o tuma i be saniya»².

Ni muso saniyala kabɔ kalolabo la seli wagati kɔɔ, a be wajibiya a kan ko a ye teliya ka ko walasa ka se ka seli ke a wagati la. Ni a be tagamana jii t'a bolo, walima jii b'a bolo n'ga a be siran k'a labara tɔɔya jɛsiranya kɔson, walima a ye banabagato ye jii b'a tɔɔ, o tuma a be tayamamu ke koli nɔn la fɔɔ sababu min b'a bali jii labara la o be wili, o kɔfe a be

¹ Bukari y'o lakali: kitabu hayid la, babu la: kalolabo ko cogoya, hadisa la min jate ye (315), ani Muslim: kitabu hayid la, babu la: a be kanu muso ye min be kola kalolabo kama ka fani dɔ ta kasadiyanan be min na ka joli yɔɔ saniya, hadisa la min jate ye (332), ka bɔ Aicha ya hadisa la, Alla ka diɓe a ma.

² Muslim y'o lakali: Kitabu Hayd la, babu la: muso min be kalolabo la, o ya kun siriw koli ya kiti, hadisa la min jate ye (330), ka bɔ Ummu Salama ya hadisa la, Alla ka diɓe a ma.

ko.

Muso daw be saniya seli wagati kɔɔ, o b'o ya koli lasumaya fo wagati gere la, k'a fo ko a te se ka saniya dafa nin wagati nin na, n'ga o te dalilu ye, o te lozura fana ye; Sabu a be se ka dan koli ma min wajibiya la, ka seli ke a wagati la, o kɔfe, n'a ka wagati fereni sɔɔ; a be saniya dafani ke.

Faslu lorunan: lada joli tige bali (Istihado) ni a kitiw

Istihada ye: jolibɔ ye dume muso la, a te tige a la abada, walima a be tige a la wagati fitini na inafɔ lon kelen ni lon fila kalo kɔɔ.

Lahalaya folɔ dalilu, min na joli te tige abada, o ye hadisa ye min sabatila sahih Bukhari kɔɔ, ka bɔ Aisha fe, Alla ka diɛ a ma, a ko: Fatima bint Abi Hubaysh ko Alla ka Kira ma, nema ni kisi b'A ma:

"يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَا أَظْهَرُ."

"Yaa Alla ya kira, ne te saniya". a nana lakali cogo do la:

"أَسْتَحَاضُ فَلَا أَظْهَرُ."

"Ne ya joli te tige, n'te saniya"¹.

Lahalaya filanan dalilu, min na joli te tige foɔ wagati fitini, o ye Hamna bintu Jahsh ya hadisa ye,

---

¹ Bukhari y'o lakali selijita kitabu la, babu la: joli koli, hadisa la min jate ye (228), ani Muslim, kitabu Hayd la, babu la: muso min be Istihado la ani a ya koli ni a ya seli, hadisa la min jate ye (333), ka bɔ Aisha ya hadisa la, Alla ka diɛ a ma.

wagati min na a nana Nabijuma fe, Alla ka nema ni kisi b'A ye, a ko:

"يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَسْتَحَاضُ حَيْضَةً كَثِيرَةً شَدِيدَةً."

"Yaa Alla ka Ciden, ne be kalolabo ke min ka ca a fanga ka bon". [Hadisa to.. Ahmad ni Abu Daawud ani Tirmizhi y'o lakali¹ Tirmizi k'a jate hadisa kenema ye, ani a ka lakali ka bo Imam Ahmad fe ko a k'a jate hadisa kenema ye, ani ka bo Bukhari fe ko a k'a jate hadisa jenenema ye]².

Istihado lahalayaw:

Musutahado ya lahalaya ye saba:

A folo: A ye ke ni kalolabo lonni ye Istihado(bana joli)ne, ola, a be segi a ya kalolabo lonni koro wagati ma, a be sigi o koro, kalolabo kitiw be sabati a kan, o kofe min bena o be jate istihado ye, Istihado kitiw be la a kan.

O misali ye muso do ye, min ya kalolabo tun be ke tele woro ye kalo bee damine la, o kofe Istihado nana a kan, a kela joli bena a ma a te tige, o tuma, a ya kalolabo be ke tele woro ye kalo bee damine la, o kofe min bena o ye Istihado ye; Ka ben Aisha ya hadisa ma, Alla ka dipe a ma, ko Fatima bint Abi

---

¹ Ahmand y'o lakali (6/ 349), ani Abu Daawud: Saniya Kitabu la, babu la: mogo min ko ni muso ya kalolabo nana a be seli toy, hadisa la min jate ye (287), ani Tirmizhi: Saniya bondaw, Babu la: Mustahado(ye Muso min be kalolabo tige bali la) be seli fila kafo ni koli kelen ye, hadisa la min jate ye (128), ka bo Hamnata bint Jahsh ya hadisa la, Alla ka dipe a ma.

² abe Sunan Tirmizhi koro: Saniya bondaw la, babu la: Mustahado be seli fila kafo ni koli kelen ye, hadisa kofe min jate ye (128).

Hubaysh ko: Yaa Alla ka Kira, joli be bo ne la a te tige; yala ka seli bila wa? A ko:

«لَا، إِنَّ ذَلِكَ عِرْقٌ، وَلَكِنْ دَعِيَ الصَّلَاةَ قَدَرُ الْأَيَّامِ الَّتِي كُنْتَ حَیْضِينَ فِيهَا
ثُمَّ اغْتَسَلِي وَصَلِّي».

«Ayi, o ye joli sira do non le ye, n'ga i ye seli bila i ya kalolabo telew hake la, o kofe i ye ko ka seli». Bukhari y'o lakali¹.

A be Sahih Muslim kono ko: Nabijuma, Alla ka nema ni kisi b'A ma, ko Ummu Habiba bint Jahsh ma:

«أَمْكَيْتِي قَدَرُ مَا كَانَتْ تَحِیْسُكِ حَیْضُكَ ثُمَّ اغْتَسَلِي وَصَلِّي».

«I ya kalolabo wagati hake ke, o kofe i ye i ko ka seli»².

Ola, mustahado min ni a ya kalolabo wagati lonni le; a be sigi a ya kalolabo wagati la, o kofe a be jeneba ko, ka seli, a te a mako don joli bota la o tuma.

Lahalaya filanan: kalolabo lonni do kana ke muso ni la ko la ka kon Istihado ne, o be ke ni istihado dumena a la ka ben a ya joli folo yeli ma. Ale tigi be bara ke ni faranfasiya le ye, ola; a ya kalolabo be ke joli ye min faranfasiya la ni finya ye walima giriya walima kasa. Kalolabo kitiw be sabati ola, a to bee

¹ Bukhari y'o lakali: Kitabu Hayd la, Babu la: kalolabo, ani musow be centigiya kalolabo ni konomaya la fen na, cogoya la kalolabo be se ka ke min na (325), Aisha ya hadisa la, Alla ka dije b'a ma.

² Muslim y'o lakali: Kitabu Hayd la, Babu Mustahado, ani a ya koli ni a ya seli, hadisa la min jate ye (334), ka bo Aisha ya hadisa la, Alla ka dije a ma.

be ke Istihado ye, Istihada kitiw be sabati ola.

O misali ye: muso min ka joli ye sipe folo la, ani joli dume la ka na a ma, n'ga a b'a ye tele tan a finman ani kalo to bena wuleman, walima a b'a ye tele tan a ka giri ani kalo to ta ka fegge, walima a b'a ye tele tan kalolabo kasa b'ala ani kalo to ta kasa t'ola, a ya kalolabo misali folo la o ye finman ye, a ya kalolabo misali filanan na o ye min ka giri, a ya kalolabo misali sabanan na o ye kasa be min na, min te ninugu ye o ye Istihado ye; Ka ben Alla ka Nabipuma ka kuma ma, Alla ka nema ni kisi b'A ma, A ka min fo Fatima ye Abi Hubaysh denmuso:

«إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فَإِنَّهُ أَسْوَدُ يُعْرِفُ، فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنِ الصَّلَاةِ فَإِذَا كَانَ الْآخَرُ فَتَوَضَّعِي وَصَلِّيْ، فَإِنَّمَا هُوَ عِرْقٌ».

«Ni a kela kalolabo joli ye, o ye joli finman ye min lonni ne, ni a kela o ye; i y'i yere mine ka bo seli ma, ni a kela do gere ye, i ye seliji ta ka seli; sabula o bola jolisira do le la». [Abu Daawud ni Nasa'i y'o lakali, ani bun Hiban ni Haakim k'a yira ko a ka kene]¹.

Wa hadisa nin, hali ni fiyen do b'a sanadi ni a matini la, lonnikelaw -Alla ka hine ola- ka bara ke

---

¹ Abu Dawud y'o lakali: Saniya Kitabu la, babu la: mogo min ko ni kalolabo nana a ye seli bila, hadisa la min jate ye (286), ani Nasa'i: Saniya Kitabu la, babu la: hadisa min nana mustahado kan, min ka a ya kalolabo lonw lon, sani joli ye teme a kan, hadisa la min jate ye (211), ani Ibn Majah: Saniya ni a ka sunanw Kitabu la, babu: hadisa min nana mustahada kan, min ka a ya kalolabo lonw lon, sani joli ye teme a kan, hadisa la min jate ye, hadisa la min jate ye (620), ani Ibn Hibban a ka Sahih la (1348), ani Al-Haakim a ka Mustadrak la (618), ka bo Aisha ka hadisa la, Alla ka dije a ma.

n'a ye, wa o ka fisa ni a lasegili ye muso fanba ka lada ma.

Lahalaya sabanan: a ya kalolabo wagati lonnin kana ke, ani danfara kana ke joliw ni jɔɔɔn ce, a ye ke tuma bee; joli be to ka bo a la kabini a ka joli ye sije folo min na, ani joli ye bo cogo kelen na, walima cogo caman na minw te se ka ke kalolabo joli ye. Nin ne be taga ni muso fanba ya lada ye; a ya kalolabo be ke tele wɔɔɔ walima tele wolonfila kalo bee kɔɔ, a be damine ka bo wagati folo min na a ka joli ye, o kɔfe, a to ye Istihado ye.

O misali ye, muso ye joli ye a sije folo kalo tele lorunan na, a ye dume a la k'a sɔɔ faranfasiya sɔbe si tey min be kalolabo wolama, a kuleri la walima foy gere la, ola; a ya kalolabo be ke kalo bee tele wɔɔɔ walima tele wolonfila ye, min be damine kalo bee tele lorunan la; Hadisa kɔson min minena Hamna bint Jahsh ma, Alla ka dije a ma, ko a ko: yaa Alla ka Ciden! ne be joli bonba ke la min ka gele, i be mun le ye la ola? A ka ne bali seli ma ani sun. Kira ko, Alla ka nema ni kisi b'A ma:

«أَنْعَتُ لَكَ (أَصِفُ لَكَ اسْتِعْمَال) الْكُرْسُفَ (وَهُوَ الْفُطْنُ) تَضَعِينَهُ عَلَى الْفَرْجِ، فَإِنَّهُ يُذْهِبُ الدَّمَ».

«N'be ladi Kursufu la (o ye koton ye), i y'a bila i ya tagafe bolo kan; sabu a be joli la taga», A ko: A ka ca ka teme o kan. Abe Hadisa ni kɔɔ ko Kira ko:

«إِنَّمَا هَذَا رُكُضَةٌ مِنْ رُكُضَاتِ الشَّيْطَانِ، فَتَحَيِّضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةً فِي عِلْمٍ

اللَّهُ تَعَالَى، ثُمَّ اغْتَسَلِي حَتَّى إِذَا رَأَيْتِ أَنَّكَ قَدْ ظَهَرْتَ وَاسْتَنْقَيْتِ فَصَلِّي أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ أَوْ ثَلَاثًا وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا وَصُومِي».

«Nin ye shitana ka kewale dɔɔɔn le ye, ola, i ye tele wɔɔɔɔ walima tele wolonfila sigi i ya kalolabo ye Alla kɔɔɔtani ya lɔnniya la, o kɔfɛ i ye ko, fo n'i k'a ye ko i saniyala ani i ka danase ni dɛgeniya sɔɔɔ saniyala, o tuma i ye seli tele mukan ni nani walima tele mukan ni saba a suw ni a telew la, ani i ye sun don». Hadisa nin[Ahmad ni Abu Daawud ni Tirmizhi y'o lakali, ani Tirmizhi ko a ka kɛnɛ¹, ani a ka lakali ka bɔ Ahmad fɛ ko a ko k'a kɛnɛ, ani ka bɔ Bukhari fɛ ko a ko k'a ka kape]².

Kira ya kuma, Alla ka nɛma ni kisi b'A ma: «tele wɔɔɔɔ walima wolonfila», o te sugandili ye, n'ga o he jija le ye. Ola, a b'a filɛ min ka surun a ya lahalaya la musow la minw bɔni le a fɛ dancogo la, ka surunya a la si la ani sinji, ani min ka surun kalolabo la a ya joli cɛma, ani o jɔgon jateminɛ gɛrɛw. Ni a ka surun wɔɔɔɔ le la; a b'a kɛ wɔɔɔɔ ye, ni a ka surun wolonfila le la, a b'a kɛ wolonfila ye.

---

¹ Ahmad y'o lakali hadisa la min jate ye (6/ 439), ani Abu Daawud: saniya kitabu la, babu la: mɔɔɔ min ko ni kalolabo nana a be seli toy, hadisa la min jate ye (287), ani Tirmizhi: saniya bondaw la, babu la: Mustahado be seli fila kafo ni koli ko kelen ye, hadisa la min jate ye (128) ka bɔ Hamna bint Jahsh ya hadisa la, Alla ka diɲɛ a ma.

² Sunanu Tirmizhi: saniya bondaw la, Babu: Mustahado be seli fila kafo ni koli ko kelen ye, hadisa kɔfɛ min jate ye (128).

muso ya lahalaya minw bōni ne Mustahadō fē:

Muso be se ka sababu dō sōrō, min b'a to joli be bō a ya tagafe bolo la, inafō operason muso densō la, walima yōrō min be o duguma, o min filē, o be ke suguya fila ye:

Cogoya fōlō: o ye k'a lōn ko muso te se ka kalolabō ye operason kōfē, inafō ni operason k'a densō bōy pewu, walima k'a datugu cogo la joli te bō a la tuguni. Muso nin, Mustahadō kitiw te sabati a kan, n'ga a ya kiti be inafō muso min be jii nēremuguman, walima jii durunin, walima jii namani dō ye saniya kōfē. A te seli toy, a te sun toy, a kafōnōgonya te haramuya, saniya fana te wajibi ye nin joli kōson. N'ga a be jagoya a kan ka joli ko seli wagati la, ani ka fanikolon walima o nōgonna siri a ya tagafe bolo kan, walasa ka joli bōli bali. O kōfē, a be seliji ta seli kama, wa a te seliji ta seli kama fōō a wagati dōnni kōfē ni wagati be a la inafō seli farida loru. Ni wagati te seli min na, a b'o seliji ta tuma mina a b'a fē k'o seli kē, inafō nafila seliw minw dēnni te wagati la.

Cogoya filanan: ni a ma lōn ko a ya kalolabō te se ka na operason kōfē, n'ga a be se ka kalolabō sōrō, o muso ya kiti ye Mustahadō ya kiti ye. O dalilu ye Nabipuma ya kuma ye Alla ka nēma ni kisi b'A ma Fatima Bint Abi Hubaysh ma:

«إِنَّمَا ذَلِكَ عِزٌّ وَلَيْسَ بِالْحَيْضَةِ، فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فَاتْرُكِي الصَّلَاةَ».

«O ye fasa do sababu le ye kalolabo te, ni kalolabo nana, i ye seli toy»¹.

Kira ka kuma:

«إِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ».

«Ni kalolabo nana» A b'a yira ko Istihado kiti be muso le kan min be se ka kalolabo ke min damine ni laban b'a la. N'ga min te o cogo la, o ya joli ye fasa do joli le ye lahalaya bee la.

Istihado kitiw:

An k'a lon walada temeni na tuma min na joli be ke kalolabo ye, ani tuma min na a be ke Istihado ye. Ola, ni a kela kalolabo ye, kalolabo kitiw be sabati a ye, ani ni a kela Istihado ye, Istihado kitiw be sabati a ye.

Wa kalolabo kiti gwelenmanw foli temena.

N'ga min ye Istihado kitiw ye: o ni saniya kitiw bee ye kelen ye, faranfasiya te muso min be Istihado la ce ani muso min be saniya la fo fen minw be nana:

A folo: seliji be wajibiya a kan seli bee ye, Nabipuma ya kuma kason Alla ka nema ni kisi b'A ma Fatima bint Abi Hubaysh ma:

---

¹ Bukhari y'o lakali selijita Kitaabu la, joli koli Babu la, hadisa la min jate ye (228), ani Muslim, Kitabul-Hayd la, Babu la: Mustahado ni a ya koli ni a ya seli, hadisa la min jate ye (333), ka bo Aisha ya hadisa la, Alla ka dije a ma.

«ثُمَّ تَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلَاةٍ».

«O kɔfɛ i ye seliji ta seli kelen kelen bɛɛ la». Bukhari y'o lakali, joli koli babu la, O kɔɔ ye ko: a te seliji ta seli wagatimaw la fɔɔ a wagati donni kɔfɛ. N'ga ni seli ma kɛ seli wagatima ye, a be seliji ta wagati min na a be fɛ k'a seli.

A filanan: n'a be fɛ ka seliji ta, a be joli nɔn ko, a be fani dɔ siri kotɔn kan a ya tagafe bolo kan walasa joli kana bɔ; Nabipuma ya kuma kɔson nema ni kisi b'A ma Hamnata ma:

«أَنْعَتِ لَكَ الْكُرْسُفَ فَإِنَّهُ يُذْهَبُ الدَّمُ». قَالَتْ: فَإِنَّهُ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: «فَاتَّخِذِي ثَوْبًا». قَالَتْ: هُوَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: «فَتَلَجَّمِي».

«N'be Kɔɔn yira i la, sabu a be joli boli bali». a ko: A ka ca n'o ye. Alla ka Kira ko: «I ye fani dɔ ta». a ko: A ka ca ni o ye. A ko: «I cɛ siri ni fani ye kotɔn kan». Ka se Hadisa laban na, ni min bola o kɔfɛ, basi t'a ma ola, ka bɛn Nabipuma ya kuma ma, Alla ka nema ni kisi b'A ma, Fatima bintu Abi Hubaysh ma:

«اجْتَنِبِي الصَّلَاةَ أَيَّامَ حَيْضِكَ، ثُمَّ اغْتَسِلِي وَتَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلَاةٍ، ثُمَّ صَلِّي، وَإِنْ قَطَرَ الدَّمُ عَلَى الْحَصِيرِ».

«I ye seli toy i ya kalolabɔ lonw na, o kɔfɛ, i ye ko ani i ye seliji ta seli bɛɛ la, o kɔfɛ i ye seli kɛ, hali ni joli bɔnna dɛbɛ kan». Ahmad ni Ibnu Maajah y'o

lakali]¹.

A Sabanan: kafonɔgonya, lonnibagaw fɔna ɔgonko a daganili la n'a ma siran a yere kan ni kafonɔgonya toli ye, wa kuma min ye sawaba ye; o ye ko a be daga hali n'a ma siran a yere kun kan; sabula muso caman ka Istihado ye Nabijuma ya wagati la nema ni kisi b'A ma o jate be se tan ma walima o be caya n'a ye, Alla n'a ya Ciden ma kumaniyali ke ka bo o kafonɔgonya ma, a yere fana nana Alla korotani ya kuma na:

{...فَاعْتَرَلُوا النِّسَاءَ فِى الْمَحِيضِ...}

{...a ye mabo musow la kalolabo wagati...}
[Suratu Al Bakara: 222]. Nin ye dalilu le ye ko a te wajibiya ka mabo o la fen gere la min te kalolabo ye; ani sabula fana seli dagani le a ye, ola, kafonɔgonya ko ka ngo n'o ye. Wa k'a ya kafonɔgonya suma muso ta ma min be kalolabo la o te ben; sabula o fila te kelen ye hali mogow fe minu ko haramu le. Wa, ka kow suma ɔgon na k'a soro faranfasiya b'o ni ɔgon ce o te ben.

Faslu wɔɔɔɔɔɔ: bangeli joli ani a kiti

bangeli joli: o ye joli ye min be bo muso denso la bangeli sababu la, a be se ka bo n'a ye, walima a kɔfe,

---

¹ Ahmad y'o lakali hadisa la min jate ye (6/ 204), ani Ibnu Maajah, saniya kitabu la ani a sunnaw, babu la: fen min nana Mustahado ya ko la min k'a ya kalolabo lonw jate sani Istihado y'a soro, hadisa la min jate ye (624), ka bo Aisha ya hadisa la, Alla ka dipe a ma.

walima a ƚɛ, ni tele kelen ye walima tele fila walima tele saba ni denwolo dimi ye.

Shɛykhul Islam Ibn Taymiya ko: «A be min ye wolo dimi damine tuma na, o ye bangeli joli ye». A m'a den tele fila walima tele saba la, a ya lapini ye: wolodimi min wolo be ke a kɔfe, n'o te, o te jate wolo joli ye. Wa lɔnnikelaw fɔna ƚɔgonko: Yala dan be a fitini n'a caman na wa? Seykhu Taqiyyu Al-Dini ko a ya kitabu kɔnɔ min be kuma la tɔgɔw kan Sariya ka kitiw den minu la (gafe: 37): «Denwolo joli, dan te a fitini n'a caman na, o kɔson ni a kela ko muso do ka joli ye ka teme tele binani kan, walima tele biloru, walima tele biwolonfila o kɔfe a tige la, o ye denwolo joli ye, n'ga ni a ma tige, a be ke bana joli ye, O tuma na, a dan ye tele binani ye, sabu o le ka ca denwolo joli la, hadisaw le nana n'o ye».

N'ko: Ola, ni a ya joli temena tele binani kan k'a sɔrɔ a ya lada ye ko a be to ka tige o kɔfe, walima a lolɔ surunyala, tagamasenw bangela a la, a be kɔnɔli ke fɔɔ a ye tige. Ni o te, a be ko tele binani dafani tuma; sabula ole ka ca musow la fɔɔ ni a bena a ya kalolabo wagati ma, o tuma a be sigi fɔɔ kalolabo wagati ye ban, ni a lolɔ o kɔfe, a ka kan ka ke inafɔ a ya lada, o tuma a be bara ke ka ben n'o ye lon nataw. N'ga ni joli dumena, o tuma a be ke Mustahado ye, a be segi Mustahado kitiw ma minu temena. Ni a saniyala ni joli tigeli ye, a saniyani le y'o ye hali ni tele binani ma dafa, o tuma a be ko, ka seli, ka sun,

ani a cεε be se ka jεn n'a ye fɔɔ ni joli tigeli kela wagati la min ka dɔɔɔ ni tele kelen ye, kiti te kε n'o ye. Almughni tigi k'o fɔ Almughni kitabu kɔɔɔ¹.

Denwolo joli te sabati fɔɔ ni muso bangela fen na mɔɔɔ dani be ye min na, ni a bangela kɔɔɔɔ den misen na, mɔɔɔ dani ma bange min na, a ka joli te denwolo joli ye, n'ga o ye fasa dɔ mandimi joli le ye, o tuma a ya kiti be kε i ko Mustahadɔ ya kiti. Wagati bεε la fitini min na mɔɔɔ dani be gwεya, o ye tele bisegi ye ka bɔ kɔɔɔmaya damine na, wa a be kε tele bikɔɔɔntɔn ka caya.

Majdu Ibnu Taymiya ko: tuma min na muso be joli ye wolodimi la ka sɔɔɔ a ma wolo, a kana a janto ola, n'ga n'a ka ye wolo kɔfε a be seli ni sun toy. Ni bangeli kɔfε a ma na kε den cogoya ye a be segi ka seli sara, wa ni ko ma gwεya a k'a jate min ye a be t'o kan a te seli sara. A ka lakali ka bɔ a fε Sharh Al-Iqna kitabu kɔɔɔ².

Bangeli joli kitiw:

Bangeli joli kitiw ni kalolabɔ kitiw ye kelen ye, fɔɔ nin ko nataw la:

A fɔɔɔ: lada sigi, o be jateminε ni furusa le ye a te jateminε ni bangeli joli ye; sabu ni furusa kela bangeli jε, lada sigi be ban ni bangeli ye a te ban ni bange joli ye. Wa ni furusa kela bangeli kɔfε, a be kalolabɔ segili kɔɔɔ inafɔ a fɔla ka tεmε cogo min na.

---

¹ a be Al-Mughni kɔɔɔ (252/1-253).

² Kashaf Al-Qinaa (1/219)

A filanan: iila wagati; kalolabo wagati be jate a kɔɔ, n'ga bange joli wagati te jate o kɔɔ.

Wa iila ye: cɛɛ ye kali ko a te jɛn ni a furumuso ye abada walima wagati kɔɔ min be tɛmɛ kalo nani kan. N'a kali la ani muso k'a jini ka jɛn ni a ye, kalo nani be di a ma ka bo a kali ni la. N'o dafa la, a be jagoya cɛɛ kan ka jɛn n'a ye walima ka furu sa muso ya furusa pinini kɔfɛ. Wa o wagati nin na, ni bangeli joli ka muso sɔɔ bangeli joli wagati te jate cɛɛ kan, wa a wagati be fara kalo nani kan ka bɛn a hake ma, n'ga o ni kalolabo kiti te kelen ye, sabu kalolabo wagati be jate cɛɛ kan.

A sabanan: Baliguyali be kɛ ni kalolabo ye, n'ga a te kɛ ni bangeli joli ye; sabula muso te se ka kɔɔ ta fɔɔ a ye kalolabo kɛ, ola, baliguyali be kɛ ni kalolabo le ye min be kɔn kɔɔmaya jɛ.

A naninan: ni muso ya kalolabo tigɛla k'a segi ka na a ya lada wagati kɔɔ, o ye kalolabo le ye dɛngɛɛya boloma, misaliya la n'a ya lada ye tele segi ye, a ka kalolabo ye tele nani kɔɔ, o kɔfɛ a tigɛla tele fila kɔfɛ, ka segi ka na tele wolonfilanan ni seginan kɔɔ, min segila o ye; o ye kalolabo le ye dɛngɛɛya la, kalolabo kitiw be sabati a kan, N'ga denwolo joli, n'a lo la sani tele binani ye dafa, o kɔfɛ a segila ka na tele binani kɔɔ, min segila o ye; sigasiga b'ola; ola, a wajibiyala a kan ka seliw kɛ ani ka farida sunw don o wagatiw la, fɛn min haramuyala kalolabo muso kan, o be haramuya a

kan, fɔɔ bato wajibiyaninw. A saniyani kɔfɛ a be fɛn sara batow la minw sara be jagoya kalolabɔ muso kan. Nin le ye kuma lɔnni ye fiqhu tigiw fɛ ka bɔ Hanabilaw la¹.

Sawaba ye ko: ni joli segila a ma wagati dɔ la min be se ka kɛ denwolo joli ye, a be jate denwolo joli ye, n'o tɛ, a be kɛ kalolabɔ ye fɔɔ ni a dumɛna a la; a be kɛ Istihadɔ ye.

Nin ka surun fɛn na a ka min lakali Al-Mughni kɔɔɔ² ka bɔ Imam Malik fɛ, Alla ye hine ala, yɔɔɔ min na a ko: ani Malik ko: «Ni a ka joli ye a tigɛli kɔfɛ tele fila walima saba, -o kɔɔɔ ye: ka mine a tigɛli ma- o ye denwolo joli ye, n'o tɛ, o ye kalolabɔ ye». a bana O le ye Shɛykhul Islam Ibn Taymiyah ya sugandili ye, Alla ka hine a la.

Joliw ko la foy tey min ye sigasigali-fɛn ye, n'ga sigasigali ye ko ye mɔɔɔw be danfara min na ka kɛɛɛ n'o ya lɔnniw ye ani o ya famuyaw. Wa Kitabu ni Sunna; ko bɛɛ walawalali b'o fila kɔɔɔ. Wa Alla - saniya b'a ye- a m'a wajibiya mɔɔɔ si kan ko a ye sun don siɛɛ fila, walima ka tɔwafu kɛ siɛɛ fila fɔɔ ni fili dona fɔɔ la min ma se ka labɛn fɔɔ ni jurusara ye. N'ga ni jon ka bara kɛ a jagoyala min na ka kɛɛɛ n'a seko ye, jagoya be wili ka bɔ a kan, inafɔ Alla kɔɔɔtani ko cogomin:

---

¹ a be Al-Mughni kɔɔɔ (1/253).

² a be Al-Mughni la (1/253).

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا...﴾

{Alla te nii si jagoya fen na fɔɔ a be se min na...}
[Suratu Al Bakara: 286], Ani A ko:

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ...﴾

{Ola; a ye siran Alla ɲe a seko damayira la...}
[Suratu At tagaabun:16].

Faranfasiya lorunan kalolabo ni denwolo joli ce: o ye ko, kalolabo la, ni muso saniyala sani a ya lada wagati ce, a dagani le a cee ye ka jen ni a ye, koniyali si t'ola. N'ga denwolo joli la, ni a saniyala sani tele binani ye dafa, a be kon a cee ye ka jen ni a ye Hanabilaw ya taga sira malonni la. N'ga sawaba ye ko a te kon ka jen ni a ye. Wa o ye lonnikelaw fanba ya kuma ye; sabu koniyali ye sariya kiti le ye, a mako be sariya dalilu la, Kiti nin na, dalilu si tey fɔɔ Imam Ahmad ka min lakali ka bo Usman bin Abi Al-Aas fe, ko a muso nana a fe sani tele binani ye se, a ko: Kana gere n'kɔɔ¹.

O te a ke fen koniyani ye sariya la; Sabu a be se ka ke yere kɔɔsi kɔson a fe, k'a siran ko a ma dengeneya a ya saniya la, walima ko joli be se ka bo jen ɲogonya sababu la, walima sababu gerew kama. wa Alla le ye lonniya ba tigi ye.

---

¹ a be Al-Mughni kɔɔ (2/ 252), ani Usman bin Abi Al-Aas ka hadisa, Abdurazaq y'a lakali Musonaf kɔɔ hadisa la min jate ye (1202), ani Ibn Abi Shaybah Musonaf kɔɔ hadisa la min jate ye (17450), ani Daarimi Sunan kɔɔ hadisa la min jate ye (990), ani Ibn Al-Jarud Al Muntaqa kɔɔ hadisa la min jate ye (118).

Faslu wolonfilanan: ka fen labara min be kalolabo bali walima k'alana, ani fen min be kɔnɔ bali walima k'a cɛn

A be daga muso ye ka fen labara min be a ya kalolabo bali ni sarati fila ye:

A folo: tɔɔ siranya kana ke a kan, ni tɔɔ siranya kela a kan o la; a te daga; o dalilu ye Alla kɔɔtani ya kuma ye:

{...وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ...}

{...A kana a yeɛ sama n'a bolow ye ka taga halaki ma...} [Suratu Al Bakara:195],

{...وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا...}

{...A kana a yeɛ faga; can na, Alla ye hinebaga ba le ye alu la} [Suratu An Nisaa:29].

A filanan: A ye ke n'a cɛɛ ya diɛ ye n'a sɔɔla ko a deni be cɛɛ la, inafɔ a ye ke cɛɛ ya lada sigi la cogo la a musakaw be jagoya cɛɛ kan min na, a be fen ke min be kalolabo bali; walasa wagati ye janya ani do ye fara a ya musakaw kan, ola; a te daga a ye ka fen labara min be kalolabo bali o tuma na fɔɔ ni cɛɛ ya diɛ ye. A b'o cogo kelen na fana, n'a sabati la ko kalolabo balili be kɔnɔ bali, ola; fɔɔ cɛɛ ya diɛ ye sɔɔ. Wa hali n'a dagala yɔɔ min na, min ka fisa a kana a ke fɔɔ ni makoya gwelen do bey; sabula adamadenya toli a cogola, ole ka surun kenɛya sabati ani kisi la.

Min ye ka fɛn labara min be na ni kalolabo ye; o fana be daga ni sarati fila ye:

A fɔlɔ: A kana kɛ fɛrɛ ye ka wajibiya fɛn dɔ ben, inafɔ k'a labara sunkalo surunyali kɔson walasa ka sun don bila walima ka seli ben n'a ye, ani o jɔgonnaw.

A filanan: A ye kɛ ni cɛɛ ya dijɛ ye; sabu kalolabo nani b'a bali ka dagamu dafani sɔrɔ, a te daga ka fɛn labara min b'a ya hake bali fɔɔ ni a ya dijɛ ye hali n'a kɛla muso furusani ye, sabu o be kɛ sababu ye ka cɛɛ ya hake benli teliya a lasegili la n'asɔrɔ la a lasegili be daga a ye.

Min ye ka fɛn labara min be kɔnɔ bali; o ye suguya fila:

A fɔlɔ: balili dɔ y'a bali min be dume, o te daga; sabu o be kɔnɔ sɔrɔ la lɔ dɛnw be dɔgɔya, wa o be sariya ka lapini sɔsɔ, min ye ka silama jama caya; ani sabula hakili latigɛ tey ko a dɛnw tena sa; n'o do kɛla a bena laban muso cɛtigidan ye dɛn t'a fɛ.

A filanan: ka dɛn sɔrɔli bali wagati dɔ kɔnɔ, inafɔ muso min ya kɔnɔta ka ca, ani kɔnɔta b'a sɛgɛ, ola; a b'a kanu k'a ya kɔnɔta labɛn san fila kɔnɔ sijiɛ kɛlɛn, walima o jɔgonna, o be daga, n'ga a sarati ye a cɛɛ ye son a ma ani tɔrɔ kana kɛ muso la. A dalilu ye ko Sɔhabaw tun be azlu kɛ o musow la Nabijuma ya wagati la -Alla ka nɛma ni kisi b'A ma- walasa o

musow kana kɔɔ ta¹, wa o ma o bali ola. Azlu kɔɔ ye ko: cɛɛ ye jɛn n'a muso ye, ka bɔ a kan ni a bena maniyu bɔ, k'a bɔ k'a kɛ tagafe bolo kɔ kan.

Min ye ka fɛn labara min be kɔɔ bɔ, o be suguya fila:

A fɔlɔ: K'a benli lapini walasa k'a halaki, n'a kɛla nii fiyɛ ni kɔfɛ a la, o ye haramu ye siga si t'ala; sabu o ye nii haramuni fagali ye ni a ma kɛ ni fagali sababu ye, wa nii haramuni fagali ye haramu ye Kurana ni Sunna la, ani silamaw benkan, Ni a kɛla sani nii ye fiyɛ a la, o tuma lɔnnikɛlaw fɔna jɔgonko o dagali la. O dɔw k'a daga, ani dɔw k'a bali, ani o dɔw ko: a be daga ka kɔn a ye kɛ jolikuru ye, o kɔɔ ye ko: sani tele binani ye tɛmɛ a kan. O dɔw ko: a be daga ni adamaden danicogo m'a bange ala ban.

Min ka fisa ni kiti la, ole ye k'a bali fɔɔ ni makoya sela a ma, inafɔ bamuso ye kɛ jankarotɔ ye a te se kɔɔmaya kɔɔ walima o jɔgonna fɛn; a be daga k'a ben o tuma fɔɔ ni wagati dɔ tɛmɛna a kan mɔɔ dani be se ka bange min kɔɔ, a be bali o tuma, wa Alla le ye lɔnni бага ba ye.

A filanan: a ganiya kana kɛ a bɔli la k'a faga, inafɔ a bɔli ye kɛ kɔɔmaya ban wagati la ani wolo surunyali, o be daga, a sarati ye ko tɔɔ kana kɛ bamuso kan wala den kan, wa ko a makoya kana kɛ

---

¹ Bukhari y'o lakali furu kitabu la, azlu babu la, hadisa la min jate ye (5209), ani Muslim furu kitabu la, babu la: azlu kitiw, hadisa la min jate ye (1440), ka bɔ Jaabir ya hadisa la, Alla ka diɲɛ a ma.

operason na, ni a mako kela operason na, lahalaya nani le b'ola:

A folo: bamuso ye ke nii la ani kɔnɔnaden fana ye ke nii la, ola; operason te daga fɔɔ ni cogoya gere tey; o ye ko a ya denwolo ye gweleya fo mako ye se operason ma; sabula, farikolo ye lannaya le ye jon bolo, a man kan ka wale ke o la min ye siranya fen ye fɔɔ nafaba dɔ kɔson; ani sabula a be se k'a miri ko tɔɔ si te operason na, wa tɔɔ be ta sɔɔ ala.

A filana: a ye ke bamuso sala ani kɔnɔnaden fana sala, ola; a te daga ka operason ke k'a bɔ, sabula nafa te sɔɔ ala.

A sabanan: Bamuso ye ke nii na kɔnɔnaden ye sa, operason keli be daga k'a bɔ fɔɔ ni siran kela tɔɔ la bamuso kan; sabula min ye kenekan lonni ye -Alla le ye lonnibaga ba ye- ko ni kɔnɔnaden sala, a boli ka gwele ni operason te, ola; a toli a kɔnɔna b'a bali kɔnɔ gere ta la lon nataw la , wa a be gweleya fana sɔɔ ala, a fana be se ka to cetigidan ye n'a sɔɔ a be lada sigi la cɛɛ dɔ saya kɔfɛ.

A nanina: Ni ba sala, k'a sɔɔ a kɔnɔnaden be nii na, ni jigiya te ala ko a be balo operason kɔfɛ a te daga.

N'ga ni a be jigiya ko a be balo, o tuma ni a fan dɔ bola, bamuso kɔnɔ be faran k'a tɔ labɔ, n'ga ni foy ma bɔ ala, an ka mɔgɔw ko Alla ye hine ola: Bamuso kɔnɔ te faran ka den labɔ, sabu o ye fari cɛnli le ye. N'ga min ye sawaba ye, o ye ko kɔnɔ be faran ni a

bolli te se ka ke ni o te, O ye Hubayra dence ka sugandili ye, a k'o fo Insoof kono: ole ka kan.

N'ko: janko an ka wagati nin na operason keli te farikolo cenli ye; sabu kono be faran o kofe k'a karan, ani sabula mago min be jenenmaya la o ko ka bon ka teme su ta kan; ani fana mago min joli be latanga sariya bolo; o tigi kisili ka bo halaki ma o ye jagoya ye, wa kononaden ye mago ye min joli be latanga sariya bolo, ola; a kisi kela jagoya ye. Alla le ye lonnibaga ba ye.

Lasomini: lahalaya minu la a be daga ka kono bo inafu a temena cogo min na, jagoya le ka kono tigi ya dije ye pini a keli la, inafu furu ce.

Nin yoro la fen dafala an tun b'a fe ka min sebe nin ko nafamaba kan, An danna ala kitiw ju ma ani a ngoya fenw n'o ya sigilanw ye, N'o te, a bolofaraw, ani a kononakow ani min be ke musow la o ko la, o ye baji le ye mago te se min dan na, N'ga mago min be famuyali ke, ale be se ka bolofaranw lasegi ka taga o boyorow ma, k'o kononakow lasegi ka taga o ya sariyakolow ma, ani ka fenw suma o jagonw ma.

Mufti y'a lon ko a ye cemance le ye Alla ni A ya danfenw ce fen lase la Alla ka Cidenw nana ni min ye ani k'a lagweya danfenw ye, ani ko a bena jininka fen ne la min be Kitabu ni Sunna kono,

---

¹ a be Al-Insoof kono (2/556).

sabula olu fila le ye laslu fila ye, jon jagoyala minw famuyali la, ani ka bara ke n'o ye, Wa fen o fen ka Kitabu ni hadisa fonkɔɔgonya, o ye fili le ye min lasegili be jagoya a fɔbaga kan, ani a ma daga ko ka bara ke n'a ye, hali ni a fɔbaga be se ka ke luzura tigi jijabaga ye, ola; a be sara sɔɔɔ a ka jija la, n'ga mɔɔɔ min b'a ya fili lon, a ma daga o tigi ye k'a son ama.

A be wajibiya Mufiti kan ka kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ke ganiya la Alla kɔɔɔtani ye, ani ka deme jini a fe kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ la min bena a ma, ani k'A dali sabati ni bensenma la ka taga sawaba ma.

A be wajibiya a kan ko a ya fileli yɔɔɔ ye ke fen ye min nana Kitabu ni Sunna kɔɔɔ, k'o file ka pinini k'ola, walima lonnikelaw ya kumaw la minw b'a deme o fila famuyali la.

wagati caman ko dɔw be ke, mɔɔɔ b'o ko jini lonnikelaw ya kumaw la, o kɔɔɔ a te foy sɔɔɔ min b'a hakili sigi a kiti la, tuma dɔ yere a t'o foli sɔɔɔ fiyew, n'a segila Alla ya Kitabu n'a ya Ciden ya Sunna ma, o fila kitiw be bange a ye yɔɔɔ surun na a gweni, o be ke ka ben ni kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ni lonni ni famuyali le ye.

A wajibiyala mufti kan a ye sumaya kiti dili la ni kow ma bange kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ, wa a man kan ka kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ, kiti joli joli le n'a kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ala, o kɔɔɔ a bangela a ye fileli fitini kɔɔɔ ko a filila o kiti la; a be nimisa o ko la, tuma dɔ la a tena se k'a latilen.

Fatwa bɔbaga, ni mɔɔɔɔw ka sumaya ni hakili sigi

lon ala, o be la a ya kuma la ani k'a jate. N'ga n'o k'a ye korotobaga ye, -wa korotobaga ya fili ka calanaya si te ke olu la a ya fatwa la, Ola, a ya koroto n'a ya fili sababu la, a k'a yere ni mogɔ gerew bali lonni ni sawaba ma min b'a fe.

An be Alla korotani dali k'an ni an balima silamaw kanda ka taga A ya sira tilennin ma, ani k'an ya kow ta n'A ya korosili ye, k'an tanga fili ma n'A ya tanga ye, Alla ye fonisereba le ye ani sonnikelaba; ani Alla ye nema ni kisi ke an ka Nabipuma Muhamadu, a ka so mogow, ani a ka sohabaw bee kan. wa tano suguya bee ye Alla ta ye, min ka nema sababu la kewalepumanw be dafa.

A dafala ni desebagato ya sebelikena ye ka taga Alla ma

Muhamad As Solih Al-Usaymiin

Juma lon waduwa seli wagati la

Shaaban tele tan ni nani Silamaya san hijira
1392

***

الفهرس

Nin ye Cikan musow ka joli malɔnniw ko la.....	2
Tilanyɔɔ fɔɔ: kalolabo kɔɔ ani alapini.....	4
Tilanyɔɔ filanan: kalolabo wagati ani a janya.	5
Faslu sabanan: ko minw be don kalolabo kan	14
Faslu naninan: kalolabo kitiw.....	19
Faslu lorunan: lada joli tigeɓali(Istihado) ni a kitiw.....	39
Istihado lahalayaw:.....	40
muso ya lahalaya minw ɓɔni ne Mustahado fe:.....	45
Istihado kitiw:	46
Faslu wɔɔɔɔɔɔ: bangeli joli ani a kiti.....	48
Bangeli joli kitiw:.....	50
Faslu wolonfilanan: ka fen labara min be kalolabo bali walima k'alana, ani fen min be kɔɔ bali walima k'a cɛn	54

dyo130v3.1 - 19/07/2026

رسالة الحرمين

Message of The Two Holy Mosques

Guidance content for the visitors of the Holy Mosque and
the Prophet's Mosque in languages.

